

รายงานการวิจัย

การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
DEVELOPMENT AND UPGRADING OF COURSE INSTRUCTORS
OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
MAHAVAJIRALONGKORN RAJAVIDYALAYA CAMPUS

สำราญ ศรีคำมูล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
DEVELOPMENT AND UPGRADING OF COURSE INSTRUCTORS
OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
MAHAVAJIRALONGKORN RAJAVIDYALAYA CAMPUS

สำราญ ศรีคำมูล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 38 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีการจัดสรรทรัพยากร การประเมินการสอนอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาตนเอง และการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่ดี

2. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ มุ่งเน้นจัดหา และพัฒนาบุคลากรทั้งสายวิชาการ และสายสนับสนุนให้เพียงพอ ตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย มุ่งสร้างผู้นำทางการวิจัยภายใต้ความร่วมมือกับสถาบันที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ โดยจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำงานวิจัยอย่างทั่วถึง และให้นำไปสู่การตีพิมพ์ในวารสาร การให้ความสำคัญทางด้านประกันคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการประกันคุณภาพ ของทุกหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง และกำหนดมาตรฐานการในการประกันคุณภาพให้เป็นภารกิจของบุคลากรทุกคน และการให้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการพัฒนาด้านกายภาพ เพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดหาครุภัณฑ์สำนักงาน และการศึกษา เพื่อทดแทนของเดิมที่ชำรุดหรือล้าสมัย

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาจารย์มากขึ้นและหลากหลาย และที่สำคัญอาจารย์ควรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ขาดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิจัย แผนบริการวิชาการประจำปียังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม/ชุมชน และการกำหนดตัวบ่งชี้ระดับแผนการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาและยกระดับคุณภาพ 2. อาจารย์ประจำหลักสูตร

ABSTRACT

This research aimed to: 1)investigate approaches to developing and enhancing the quality of faculty in the Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus 2) analyze approaches to developing and enhancing the quality of faculty in the Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus and 3)identify challenges and recommendations regarding the development and enhancement of faculty quality at the Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus.The researcher employed semi-structured interviews with 38 key informants, including administrators, experts, faculty, staff, and students. Data were analyzed using [Specify the method of data analysis used, e.g., thematic analysis, content analysis.

Research Findings:

1 . Approaches to Faculty Development. Developing the quality of faculty requires resource allocation, continuous teaching evaluation, support for research and self-development, and the fostering of a positive academic environment.

2. Analysis of Approaches to Faculty Development at Mahamakut Buddhist University,Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus.This involved focusing on securing and developing sufficient academic and support staff according to the Office of the Higher Education Commission's criteria; promoting and supporting research; cultivating research leaders through collaborations with reputable national and international institutions; allocating research grants to promote widespread faculty research and publications; prioritizing quality assurance through continuous quality assurance processes across all units and establishing quality assurance standards as a shared responsibility; and developing physical infrastructure and efficient management systems to support quality teaching, including procuring and updating office equipment and educational resources.

3. Challenges and Recommendations: Graduate Production: More diverse faculty development programs and activities are needed, and faculty should demonstrate consistent self-improvement. Research: A lack of an information system for research management is hindering progress. Extension Services: The annual extension service plan does not align with societal/community needs. Arts and Culture

Preservation: Indicators for arts and cultural preservation plans do not align with objectives.

Keywords: 1. Development and Enhancement 2. Curriculum Lecturer

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก พระเดชพระคุณพระกิตติสารสุธี,ดร. รองอธิการบดี และคณะผู้บริหาร รวมทั้งคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เมตตาอนุมัติสนับสนุนทุนวิจัยแก่คณะผู้วิจัย รองอธิการบดีด้านวิจัยและนวัตกรรม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกพร้อมประสานงานด้วยความยินดียิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย ผศ.ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์ ผศ.ดร.พนัด ด้วงดีลี และผศ.อาทิตย์ ชูชัย ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรทั้ง 3 สาขาวิชา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช ผู้เชี่ยวชาญที่ได้อนุเคราะห์ในการอ่านและตรวจงานวิจัย รวมทั้งแนะนำในเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้วิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่าน และผู้ให้ข้อมูลทุกคนที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ ทำให้คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ตลอดจนบูรพาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยจิตน้อมคารวะยิ่ง

สำราญ ศรีคำมูล
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 สมมติฐานวิจัย	3
1.4 ความสำคัญของการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์	6
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
1.8 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	8
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร	9
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	28
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา	47
2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดประเมินผลทางการศึกษา	60
2.5 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย	73
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	79
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	82
3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	83
3.2 เทคนิค และวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	83
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย มี 2 ประเภท	84
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	84

3.5	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	86
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	86
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
4.1	แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย	87
4.2	วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย	92
5	สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	98
5.1	สรุปผลการวิจัย	98
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	103
5.3	ข้อเสนอแนะ	109
	บรรณานุกรม	110
	ภาคผนวก	113
	ภาคผนวก ก แบบตอบรับผู้เชี่ยวชาญ	114
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	121
	ภาคผนวก ค ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	126
	ประวัตินักวิจัย	128

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร

92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“สถาบันอุดมศึกษา” เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นสูง ศูนย์รวมองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติ อย่างยั่งยืน เหตุฉะนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในระดับนี้ คือ การประกันคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งในระดับ หลักสูตร คณะ และสถาบัน เพื่อให้การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด ซึ่งระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในจะครอบคลุมพันธกิจหลัก 4 ประการของการอุดมศึกษาและพันธกิจด้าน การบริหารจัดการ ได้แก่ (1) การผลิตบัณฑิต (2) การวิจัย (3) การบริการวิชาการ และ (4) การทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมและการบริหารจัดการ สำหรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรจะเน้นพันธกิจในด้านการผลิตบัณฑิตเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557: 18-19) ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมิน ผู้เรียน และ องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบมีคุณภาพตามมาตรฐานผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพ ตามที่มุ่งหวัง ผู้ปกครองชุมชนและองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงานมีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐานแม้จะไม่เท่ากันแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้เรียนที่จบการศึกษาจากทุกสถาบัน มีความรู้ความสามารถมีทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด

ดังนั้น ผู้เรียนหรือนักศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่สถานศึกษา ซึ่งผู้บริหาร คณาจารย์ ประจำหลักสูตร และบุคลากรผู้สนับสนุนทุกคนในสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอไม่ว่าผู้เรียนจะต้องได้รับผล หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดหรือโครงการใดก็ตาม นอกจากนี้ ในการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพที่สุดตามที่พวกเขาคาดหวัง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นเครื่องมือที่ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การประกัน

คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาอาจารย์ ให้มีความพร้อม และมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อให้ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (ศิวาพร ยอดทรงตระกูล,วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,2562)

เช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจุบันได้จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี 3 สาขาวิชา คือ 1.สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม คณะศาสนาและปรัชญา 2.สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และ 3.สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 สาขาวิชา กำลังประสบกับปัญหาจำนวนนักศึกษาที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีผู้สนใจเข้ามาสมัครเรียนน้อย และปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น เช่น ปีการศึกษา 2564 มีนักศึกษามาสมัครเรียนจำนวน 142 รูป/คน ลงทะเบียนเรียน 104 รูป/คน ปีการศึกษา 2565 มีผู้สนใจมาสมัครเรียน จำนวน 102 รูป/คน ลงทะเบียนเรียน 64 รูป/คน เป็นต้น(งานทะเบียนและวัดผล,2565) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า อาจารย์ ถือว่าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ สำนักงานการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ โดยหลักสูตรที่มีผลการประเมิน “ผ่าน” ที่เกี่ยวกับอาจารย์ประจำหลักสูตรในองค์ประกอบที่ 1 จึงจะถือว่า “หลักสูตรได้มาตรฐาน” ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด โดย สกอ. และ องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 การบริหารและพัฒนาอาจารย์ ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 คุณภาพอาจารย์ และตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ผลที่เกิดกับอาจารย์ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ในปี 2564 วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการเสนอแนะจากผู้ตรวจประเมินที่มีเนื้อหาประเด็นตรงกันทั้ง 3 สาขาวิชา คือ ด้านอาจารย์ ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรวางแผนพัฒนาอาจารย์ด้านงานวิจัยและการเขียนบทความวิชาการ การร่วมมือทางวิชาการและงานวิจัยกับภาคีเครือข่าย การบริหารความเสี่ยงของอาจารย์ประจำหลักสูตร การขอตำแหน่งทางวิชาการ การบริการทางวิชาการกับชุมชนให้มากขึ้น (รายงานการประเมินตนเอง (SAR),2564) จะเห็นได้ว่าผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอาจารย์เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน ทุกขั้นตอน หัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษา คือการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เต็มตามศักยภาพ ซึ่งหลายเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพการศึกษาก็ได้มุ่งเน้นไปที่อาจารย์ และอาจารย์เป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่งของการจัดการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงกำหนดให้มีตัวชี้วัดการประเมินอาจารย์ในมิติต่าง ๆ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยพิจารณาจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองจาก การผลิตผลงานวิชาการประเภทต่าง ๆ

อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณวุฒิ และคุณสมบัติที่เหมาะสมในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ให้บริการ

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งเสนอปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของโลกในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

1.3.1 ทำให้ทราบถึงทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.3.2 ทำให้ทราบความก้าวหน้าในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.3.3 ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ที่สำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ “ การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ” ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ คือ

1. การพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร
2. การยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ประกอบด้วย

1.การผลิตบัณฑิต คือ บทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อาจารย์สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ สนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น การพัฒนาความคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ ประเมิน และแก้ไขปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ การปลูกฝังความรักในการเรียนรู้

2.การวิจัย คือ การวิจัยและการพัฒนา อาจารย์ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะใหม่ๆ และนำผลการวิจัยไปใช้ในการสอน การประเมินและการให้ข้อเสนอแนะ อาจารย์ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ การเป็นที่ปรึกษาและการให้คำแนะนำ อาจารย์ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่นักศึกษาในด้านการเลือกวิชา การวางแผน การเรียน และการเตรียมตัวสำหรับอาชีพ

3.การบริการวิชาการแก่สังคม คือ การแก้ไขปัญหาและการตอบสนองความต้องการของสังคม อาจารย์ใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมผ่านการวิจัยและบริการชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่างๆ อาจารย์สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อาจารย์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชนโดยการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการเข้าถึงความรู้ เป็นต้น

4.การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คือ อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมผ่านการสอน การวิจัย และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสร้างความรู้ความเข้าใจและการชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม อาจารย์สร้างความรู้ความเข้าใจและการชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมในหมู่นักศึกษาและสาธารณชนผ่านการสอน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเผยแพร่ผลงานวิจัย การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ อาจารย์สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ชุมชน ศิลปิน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อาจารย์ส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชนโดยการให้การศึกษา การฝึกอบรมและการเข้าถึงความรู้ทางวัฒนธรรม

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

1.4.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 75 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 38 รูป/คนโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

1.4.2.2 เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง โดยใช้ในการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 38 รูป/คน

1.4.2.3 ข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย มี 2 ประเภท คือ

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลสำหรับการวิจัย 2 ประเภท คือ

1.ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ข้อมูลที่เก็บมาจากภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือการวิจัยที่ยังไม่มีการจัดกระทำใด ๆ กับข้อมูล นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่ได้จากการสนทนา การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ข้อมูลที่มีผู้จัดกระทำไว้ หรือรวบรวมเรียบเรียงไว้แล้ว เช่น เอกสารการประเมินตนเอง (SAR) การประเมินหลักสูตร ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ รายงานประจำปี เอกสารราชการ และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยเฉพาะพื้นที่ที่เปิดทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เวลา นับตั้งแต่ มีนาคม พ.ศ. 2565–30 กันยายน พ.ศ. 2565

1.5. นิยามศัพท์

เพื่อให้การเข้าใจในการวิจัยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของ คำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน จึงขอนิยามคำศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยที่อยู่ในการกำกับของรัฐเป็น มหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายที่เปิดทำการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง วิทยาเขตแห่งแรกของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ปัจจุบัน ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี มีการเรียนการสอน 3 สาขาวิชา คือ 1.สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม (คณะศาสนาและปรัชญา) 2.สาขาวิชาการปกครอง (คณะสังคมศาสตร์) และ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (คณะศึกษาศาสตร์)

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต หมายถึง หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เปิดทำการเรียนการสอนตามที่ตั้งคือ คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โดยผ่านการพิจารณาและสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประทับตราใบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต หมายถึง หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ภาควิหารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เปิดทำการเรียนการสอนตามที่ตั้งคือ คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โดยผ่านการพิจารณาและสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประทับตราใบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต หมายถึง หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอน ภาษาอังกฤษ ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เปิดทำการเรียนการสอนตามที่ตั้งคือ คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โดยผ่านการพิจารณาของคณบดี และสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประทับตราใบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว

การพัฒนาและยกระดับ หมายถึง การดำเนินการเพื่อส่งเสริม หรือกระตุ้นให้อาจารย์มี โอกาสเพิ่มพูนความรู้และปรับปรุงทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหน้าที่ บทบาทและความรับผิดชอบของ อาจารย์เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีภาระหน้าที่ในการ บริหาร และพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องอยู่ประจำหลักสูตร นั้นตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษา โดยจะเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกินกว่า 1 หลักสูตรใน

เวลาเดียวกันไม่ได้ยกเว้นหลักสูตรพหุวิทยาการหรือสหวิทยาการ ให้เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้อีกหนึ่งหลักสูตร ในกรณีนี้ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถเข้าได้ไม่เกิน 2 คน

อาจารย์ประจำหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตรที่สภาสถาบันอุดมศึกษาเห็นชอบหรืออนุมัติ มีหน้าที่สอนและค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าว ทั้งนี้ สามารถเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรหลายหลักสูตรได้ในเวลาเดียวกัน

อาจารย์พิเศษ หมายถึง ผู้สอนที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำ บุคคลภายนอกที่มีคุณสมบัติ มีคุณวุฒิตรงตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นผู้ที่คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยเชิญให้มาบรรยายรายชั่วโมงในแต่ละภาคการศึกษาโดยได้รับค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การผลิตบัณฑิต หมายถึง บทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อาจารย์สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ สนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น การพัฒนาความคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา อาจารย์ส่งเสริมให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ ประเมิน และแก้ไขปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ การปลูกฝังความรักในการเรียนรู้

การวิจัย หมายถึง การวิจัยและการพัฒนา อาจารย์ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ และนำผลการวิจัยไปใช้ในการสอน การประเมินและการให้ข้อเสนอแนะ

การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การแก้ไขปัญหาและการตอบสนองความต้องการของสังคม อาจารย์ใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมผ่านการวิจัยและบริการชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ อาจารย์สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง บทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมผ่านการสอน การวิจัย และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสร้างความรู้ความเข้าใจและการชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม อาจารย์สร้างความรู้ความเข้าใจและการชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมในหมู่นักศึกษาและสาธารณชนผ่านการสอน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการเผยแพร่ผลงานวิจัย การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ อาจารย์สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคส่วนต่าง ๆ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1. จะได้มีการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

1.7.2. จะนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ พร้อมนี้เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของรัฐบาลหรือผู้ที่สนใจเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี

1.7.3. เป็นข้อมูลพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือเป็นแนวทางในการวิจัยที่คล้ายกันต่อไป

1.7.4 ช่วยสร้างนักวิจัยใหม่ขึ้นเพื่อผลิตงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อไป

1.7.5 ผลงานวิจัยสามารถนำไปต่อยอดทางวิชาการในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1.7.6 นำผลงานวิจัยไปเสนอบนเวทีสัมมนาวิชาการได้

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1.8.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และวิทยาเขต

1.8.2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิทยาเขต

1.8.3 หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความสนใจ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร

2.1.2 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.1.3 ทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.1.4 กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดประเมินผลทางการศึกษา

2.5 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร

การประกอบอาชีพของมนุษย์ในปัจจุบัน พบว่ามีอาชีพหลายชนิดและหลายระดับที่มนุษย์เราจำเป็นต้องทำ เพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพและบำรุงความสุขในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุล คือ ไม่ให้เกิดความลำบากและทรมาน แต่จะให้ชีวิตอยู่ดีกินดี มีความสุขเหมาะสมกับอัตภาพ อาชีพบางอย่างที่ผู้ประกอบอาชีพต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างดี และจัดอยู่ในวิชาชีพระดับสูง ซึ่งวิชาชีพครูอาจารย์ก็จัดเป็นอาชีพชั้นสูง (Professional) ที่ควรได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับอาชีพชั้นสูงต่าง ๆ คือควรมีการได้รับการดูแลส่งเสริมและได้รับการพัฒนา

2.1.1 ความหมายของการพัฒนาและยกระดับอาจารย์ประจำหลักสูตร

เนื่องจากการพัฒนาอาจารย์เป็นภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง จึงมีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการพัฒนาอาจารย์ ดังนี้

อัจฉรา วัฒนานรงค์ (2542 : 57) ให้ความหมายว่า การพัฒนาอาจารย์ หมายถึง อาจารย์มีการกระตุ้นให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักในภาระหน้าที่

มีทัศนคติที่ดีและความผูกพันกับสถาบันเพื่อสามารถประกอบหน้าที่การงานเพื่อตนเอง สถาบันและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพการส่งเสริมหรือเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นอาจารย์

แนวความคิดในเรื่องของการเรียนรู้ของมนุษย์ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักปรัชญาและนักจิตวิทยามาตั้งแต่ในอดีตซึ่งต่างก็ได้แสดงทัศนะกันไว้อย่างหลากหลาย แนวคิดเหล่านั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย รวมทั้งได้ขยายขอบเขตไปสู่เรื่องของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน การศึกษาแนวคิดในอดีตนอกจากจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการจัดการศึกษาและเกิดแนวความคิดใหม่ ๆ แล้วยังเป็นการทบทวนภูมิปัญญาของนักคิดในอดีตซึ่งอาจจะตกหล่นสูญหายหรือเสื่อมความนิยมไปด้วยกาลเวลาและยุคสมัย แต่อาจยังทรงคุณค่ามหาศาลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้อธิบายลักษณะของการเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ส่วนหลักการสอนก็คือแนวคิดที่เป็นหลักของการปฏิบัติทาง การสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ

ปรัชญา เวสาร์ซซ์ (2545, หน้า 80-82) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ว่าเราสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 (2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 และ (3) ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัย ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นทฤษฎีของกลุ่มที่เน้นการฝึกจิตหรือสมอง นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าจิตหรือสมองหรือสติปัญญาสามารถพัฒนาให้ปราดเปรื่องได้ โดยการฝึก ในการฝึกจิตหรือสมองนี้ทำได้โดยการให้บุคคลเรียนรู้สิ่งที่ยาก ๆ ยิ่งยากมากเท่าไร จิตก็จะได้รับการฝึกให้แข็งแกร่งขึ้นเท่านั้น หลักการในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการกระตุ้นความรู้ในตัวผู้เรียนให้แสดงออกมา วิธีการสอนแบบโสเครติส (Socratic Method) และวิธีการสอนแบบบรรยาย (Didactic Method) เป็นวิธีการสอนตามทฤษฎีนี้ที่ใช้คำถามเพื่อดึงความรู้ในตัวผู้เรียนออกมาให้กระจ่างชัดและช่วยเพิ่มเติมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ทฤษฎีของกลุ่มที่เน้นการพัฒนาไปตามธรรมชาติ นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าธรรมชาติคือแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เด็กควรจะได้เรียนรู้ไปตามธรรมชาติการใช้ของจริงเป็นสื่อในการสอนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี การเล่นเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็ก เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ เด็กมีสภาวะของเด็กซึ่งแตกต่างไปจากวัยอื่น การจัดการศึกษาให้เด็กจึงควรพิจารณาระดับอายุเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ เน้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็กจะต้องมีความแตกต่างไปจากการจัดให้ผู้ใหญ่และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เสรีภาพแก่เด็กได้เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของตน ให้เด็กได้เรียนรู้ตามธรรมชาติและเป็นไปตาม

ธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความพร้อมของเด็ก ทฤษฎีของกลุ่มที่เน้น การรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากแรงกระตุ้นภายนอก หรือสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 และ ความรู้สึกคือการตีความหรือแปลความหมายจากการสัมผัส การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ จึงเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักคิดในกลุ่มนี้มองธรรมชาติ ของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่ดี ไม่เลว การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของ สิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจ กับพฤติกรรมมาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด สามารถวัดและทดสอบได้ ทฤษฎีการเรียนรู้ใน กลุ่มนี้ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ๆ จำนวน 3 แนวด้วยกัน คือ

1) ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Classical connectionism) ของ Thorndike มีความเชื่อ ว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลอง ผิด ลองถูก ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะ พยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ การจัดการเรียน การสอนตาม ทฤษฎีนี้ จึงเน้นที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนแบบลองผิด ลองถูกบ้าง มีการสำรวจความพร้อม ของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำก่อนการสอนบทเรียน เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว ครูควร ฝึกให้ผู้เรียนฝึกการนำการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ การศึกษาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งเร้าหรือรางวัลที่ผู้เรียนพึง พอใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theory) ประกอบด้วยทฤษฎีย่อย 4 ทฤษฎี ดังนี้ (1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบอัตโนมัติ (Automatic) ของพาฟลอฟ (Pavlov's Classical Conditioning) เน้นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่า การเรียนรู้ ของสิ่งมีชีวิตเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ อัตโนมัติของ Watson (Watson's Classical Conditioning) เน้นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วาง เงื่อนไขเช่นกัน สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่าการเรียนรู้จะคงทนถาวร หากมีการให้สิ่งเร้าที่สัมพันธ์กัน นั้นควบคู่กันไปอย่างสม่ำเสมอ (3) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของ Guthrie (Guthrie's Contiguous Conditioning) เน้นหลักการจูงใจ สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่าการเรียนรู้เมื่อเกิดขึ้น แล้วแม้เพียงครั้งเดียวก็นับว่าได้เรียนรู้แล้วไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก (4) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ

Operant ของ Skinner (Skinner's Operant Conditioning) เน้นการเสริมแรงหรือให้รางวัล สรุปแนวคิดตามทฤษฎีนี้ได้ว่าการกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จึงเน้นที่การเสนอสิ่งเร้าในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมแรงหรือให้รางวัลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจที่จะเรียนรู้

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Hull (Hull's Systematic Behavior Theory) มีความเชื่อว่าถ้าร่างกายเมื่อได้รับการเรียนรู้จะลดลง การตอบสนองต่อการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อได้รับแรงเสริมในเวลาใกล้เคียงบรรลุเป้าหมาย หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จึงมักคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถและเวลาที่ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุด การจัดการเรียนการสอนควรให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อตอบสนองระดับความสามารถของผู้เรียน

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) เน้นกระบวนการทางปัญญาหรือความคิดซึ่งเป็นกระบวนการภายในของสมอง นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ตนเอง ทฤษฎีในกลุ่มนี้ที่สำคัญ ๆ มี 5 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎี Gestalt (Gestalt Theory) แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดซึ่งเป็นกระบวนการภายในตัวมนุษย์ บุคคลจะเรียนรู้จากสิ่งเร้าที่เป็นส่วนรวมได้ดีกว่าส่วนย่อย หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะเน้นกระบวนการคิด การสอนโดยเสนอภาพรวมก่อนการเสนอส่วนย่อย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากและหลากหลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหา คิดริเริ่ม และเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นได้

2) ทฤษฎีสนาม (Field Theory) แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีแรงจูงใจหรือแรงขับที่จะกระทำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตนต้องการ หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ เน้นการเข้าไปอยู่ในโลกของผู้เรียน การสร้างแรงจูงใจหรือแรงขับโดยการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและจิตวิทยาให้ดึงดูดความสนใจและสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3) ทฤษฎีเครื่องหมาย (Sign Theory) ของ Tolman แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ การเรียนรู้เกิดจากการใช้เครื่องหมายเป็นตัวชี้ทางให้แสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายปลายทาง หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้เน้นการสร้างแรงขับและหรือแรงจูงใจ

ให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายใด ๆ โดยใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องชี้ทางควบคู่ไปด้วย

4) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory) นักคิดคนสำคัญของทฤษฎีนี้มีอยู่ 2 ท่าน ได้แก่ Piaget และ Bruner แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ เน้นเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลที่เป็นไปตามวัยและเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากระบวนการการค้นพบด้วยตนเอง หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ คือ คำนำถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนและจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมาก ๆ ควรให้เด็กได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระและสอนการคิดแบบรวบยอดเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5) ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Theory of Meaningful Verbal Learning) ของ Ausubel เชื่อว่าการเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรียน หากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่รู้มาก่อน หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ คือ มีการนำเสนอความคิด รวบรวมหรือกรอบมโนทัศน์หรือกรอบแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระนั้น ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระนั้นอย่างมีความหมาย

2.3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนหากบุคคลมีอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญ ๆ ในกลุ่มนี้ มี 2 ทฤษฎี และ 5 แนวคิด คือ

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Maslow แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือมนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้นและต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้เน้นการเข้าถึงความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนและตอบสนองความต้องการพื้นฐานนั้นอย่างพอเพียง ให้อิสรภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ ในการรู้จักตนเองตามสภาพความเป็นจริง

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Roger แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสถานะที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้อุทิศและเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยครูเป็นผู้ชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ เน้นการเรียนรู้กระบวนการเป็นสำคัญ ควรจัดสภาพแวดล้อมทางการ

เรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ครูควรสอนแบบชี้แนะโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตนเองและคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล

3) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Khoms เชื่อว่าความรู้สึกของผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มากเพราะความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้จึงเน้นถึงความรู้สึกของผู้เรียนเป็นหลัก การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Knowles เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มาก หากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีอิสระที่จะเรียนและได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาด้วยตนเอง หลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่เรียนและวิธีเรียนด้วยตนเอง ลงมือกระทำและยอมรับผลของการตัดสินใจหรือการกระทำของตนเอง

5) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Fair เชื่อว่าผู้เรียนต้องถูกปลดปล่อยจากการกวดขี่ของครูที่สอนแบบเก่า ๆ ผู้เรียนมีศักยภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง หลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ เน้นการให้อิสระภาพและเสรีภาพในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

6) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Ilish เชื่อว่าสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นสังคมที่ต้องล้มเลิกระบบโรงเรียน การศึกษาควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิตแบบเป็นไปตามธรรมชาติโดยให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียนแก่บุคคลอย่างเต็มที่ หลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้เน้นการจัดการศึกษาต่อเนื่องไปตลอดชีวิตไปตามธรรมชาติ

7) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Neil เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีศักดิ์ศรี มีความดีโดยธรรมชาติ หากมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นบริบูรณ์ด้วยความรัก มีอิสระภาพ และเสรีภาพ มนุษย์จะพัฒนาไปในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม หลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ คือการให้เสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่ผู้เรียนในการเรียน จัดให้เรียนเมื่อพร้อมจะเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามธรรมชาติ

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสานของ Gagne (Gagne's Eclecticism) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ ความรู้มีหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้งซึ่งบางประเภทมีความซับซ้อนมากจำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ คือ การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบซึ่งเริ่มจากง่ายไปหายากมีทั้งหมด 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Gaining Attention)

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์ (Informing the Learning)

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (Stimulating Recall of Prerequisite Learned Capabilities)

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ (Presenting the Stimulus)

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ (Providing Learning Guidance)

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ (Eliciting the Performance)

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

ขั้นที่ 8 ประเมินผลพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ (Assessing the Performance)

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Enhancing Retention and Transfer)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัย (Contemporary Learning Theory and Teaching)

1) ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) เป็นทฤษฎีที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์โดยให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำงานของสมอง ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการทำงานของสมองมนุษย์มีความคล้ายคลึงกับการทำงานของคอมพิวเตอร์ หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้คือการนำเสนอสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรู้จักหรือมีข้อมูลอยู่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนหันมาใส่ใจและรับรู้สิ่งนั้น จัดสิ่งเร้าในการเรียนรู้ให้ตรงกับความสนใจของผู้เรียน สอนให้ฝึกการจำโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย หากต้องการให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระใด ๆ ได้เป็นเวลานานสาระนั้นจะต้องได้รับการเข้ารหัส (Encoding) เพื่อนำไปเข้าหน่วยความจำระยะยาว วิธีการเข้ารหัสสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การท่องจำซ้ำ ๆ การทบทวนหรือการใช้กระบวนการขยายความคิด

2) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ทฤษฎีนี้ มีความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

2.1 เซวอร์ปัญญาของบุคคลมิได้มีเพียงความสามารถทางภาษาและทางคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่มีอยู่อย่างหลากหลายถึง 8 ประเภท ประกอบด้วย

(1) เซวอร์ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)

(2) เซวอร์ปัญญาด้านคณิตศาสตร์หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical Mathematical Intelligence)

(3) สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)

(4) เซวอร์ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)

(5).เชาวน์ปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily Kinesthetic Intelligence)

(6) เชาวน์ปัญญาด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)

(7) เชาวน์ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

(8) เชาวน์ปัญญาด้านความเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

เชาวน์ปัญญาของแต่ละคนอาจจะมีมากกว่านี้ คนแต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างไปจากคนอื่นและมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ความสามารถที่ผสมผสานกันออกมาทำให้บุคคลแต่ละคนมีแบบแผนซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

2.2 เชาวน์ปัญญา (Intelligence) ของแต่ละบุคคลจะไม่อยู่คงที่อยู่ที่ระดับที่ตนมีตอนเกิด แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้คือ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถส่งเสริมเชาวน์ปัญญาหลาย ๆ ด้าน ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน การสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ครูควรสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น รวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน และในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ การประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้น ๆ อีกวิธีหนึ่ง

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและความเชื่อที่ใช้ในการแปลความหมายเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูล นอกจากกระบวนการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในสมองแล้ว ยังเป็นกระบวนการทางสังคมด้วย หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) เป้าหมายของการเรียนการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัวไปสู่การสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้น โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรมให้เกิดขึ้น ผู้เรียนได้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้บทบาทของครูจะเป็นผู้ให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้มีลักษณะที่ยืดหยุ่นกันไปในแต่ละบุคคล การประเมินควรใช้

วิธีการที่หลากหลายการวัดผลจะต้องใช้กิจกรรมหรืองานในบริบทจริงด้วย ซึ่งในกรณีที่จำเป็นต้องจำลองของจริงมาก็สามารถทำได้ แต่เกณฑ์ที่ใช้ควรเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในโลกความจริงด้วย ดังนั้น การสร้างความรู้จึงเป็นกระบวนการ ทั้งด้านสติปัญญาและสังคมควบคู่กันไป

4) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) แนวคิดของทฤษฎีนี้คือการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้ความคิดเห็นนั้นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้คือครูจะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ให้คำปรึกษาชี้แนะแก่ผู้เรียนเกื้อหนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญในการประเมินผลนั้นต้องมีการประเมินทั้งทางด้านผลงานและกระบวนการซึ่งสามารถใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินตนเอง การประเมินโดยครูและเพื่อน การสังเกตการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

5) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) แนวคิดของทฤษฎีนี้ คือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่มโดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียน มีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพโดยวิธีการที่หลากหลาย และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน และครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลา ในการวิเคราะห์การทำงานกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสที่จะปรับปรุง ส่วนบกพร่องของกลุ่ม จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการอาศัยความรู้เดิมที่มีอยู่ การเรียนรู้จะเริ่มจากการเรียนรู้ระดับง่ายก่อน เพื่อเป็นรากฐานในการเรียนรู้สิ่งที่ยากต่อไป

2.1.2 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

โลกในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และศตวรรษที่ 19 ระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริงในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยภาคส่วนที่เกิดจากรวงการณ์การศึกษาประกอบด้วยบริษัทเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ เช่น บริษัทแอปเปิ้ล บริษัทไมโครซอฟท์ บริษัทวอลต์ดิสนีย์ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษาของรัฐรวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st

Century Skills) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “เครือข่าย P21” หน่วยงานเหล่านี้ มีความกังวลและเห็นความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และศตวรรษที่ 19 จึงได้พัฒนาวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น สามารถสรุปทักษะสำคัญอย่างย่อ ๆ ที่วงการการศึกษาไทยควรรู้ คือ ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และศตวรรษที่ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ (เกษสุตา ใจคำ และวณิชกร แก้วกัน, 2556, หน้า 28-31)

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

การศึกษาในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนตามความสนใจโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ ซึ่งองค์ความรู้ในปัจจุบันปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย อาจแบ่งความรู้เป็น 3 ประเภท คือ

1) ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ทักษะวิชาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เปิดเผยในรูปแบบต่าง ๆ สามารถจับต้องได้ เช่น หนังสือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สื่อชนิดต่าง ๆ

3) ความรู้ภายในองค์กร (Organization Knowledge) เป็นความรู้ที่มาจากสมาชิกในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนเป็นความสามารถขององค์กร เช่น คู่มือการทำงาน กระบวนการทำงาน มาตรฐานการทำงาน เป็นต้น

ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะก่อให้เกิดทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงมีความมุ่งหวังว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพโดยตั้งเป้าหมายให้เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียนวิชาแกนหลักและแนวคิดสำคัญของการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือศิลปะการใช้ภาษา ภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครอง

และหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ นำไปสู่การกำหนดเป็น กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์ที่เป็นประเด็นสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) อันได้แก่ การมีจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านการเป็นพลเมือง และความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพอนามัย ขยับเคลื่อนโดยกรอบแนวคิดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 มีรูปแบบที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบเครือข่ายภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) มุ่งองค์ประกอบสำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม-4C ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ สารวิชาหลัก 3Rs คือ การอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งจะอยู่บนพื้นฐานของ มาตรฐานและการวัดผล หลักสูตรและวิธีสอน การพัฒนาวิชาชีพและบรรยากาศการเรียนรู้

2) รูปแบบของกลุ่มเมทธีริ (METIRI Group) มุ่งองค์ประกอบสำคัญ คือ ความรู้พื้นฐาน ในยุคดิจิทัล (Digital Age) การคิดเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ (The Innovative and Creative Thinking) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการเพิ่มผลผลิตในระดับสูง

สารวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สารวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์โดยครูช่วยแนะนำและช่วย ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง ได้ สารวิชาหลักประกอบด้วยภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ, คณิตศาสตร์, การปกครอง และหน้าที่พลเมือง, เศรษฐศาสตร์, วิทยาศาสตร์, ภูมิศาสตร์, และประวัติศาสตร์โดยวิชาแกนหลักนี้ จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิง สหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริม ความเข้าใจใน เนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

2.1.3 ทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น ผู้เรียนต้องบูรณาการทักษะต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองให้มากที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์โดย บูรณาการทักษะวิธีการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ได้แก่ เทคนิคที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จการเรียนรู้ จากชั้นเรียน การเรียนรู้จากการอ่าน การเรียนรู้จากการเขียน การเรียนที่มีคุณภาพ รูปแบบการเรียน ตลอดจนวิธีเรียนอย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 20 และศตวรรษที่ 21 ที่มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 16-21)

1. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 20

- 1) ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness)
- 2) ความรู้เกี่ยวกับด้านการเงิน ด้านเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy)
- 3) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy)
- 4) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)
- 5) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

2. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม

จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

- 1) ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและกระบวนการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem-Solving)
- 3) การสื่อสารและการร่วมมือ (Communication and Cooperation)

3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลายโดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนี้

- 1) ความรู้ด้านสารสนเทศ (Information)
- 2) ความรู้เกี่ยวกับสื่อ (Media)
- 3) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technology)

4. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ

ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียน นักศึกษาจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptation)
- 2) การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง (Initiative and Being Yourself)
- 3) ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Social Skills)
- 4) การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability)
- 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

5. ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21

ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C 3R คือ Reading (อ่านออก), (W)Riting (เขียนได้), และ (A)Rithmetics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่

- 1) Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา)
- 2) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
- 3) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
- 4) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
- 5) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ)
- 6) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)
- 7) Career and Learning skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันโดยจะอ้างอิงถึงรูปแบบที่พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) ที่มีชื่อย่อว่า “เครือข่าย P21” ซึ่งได้พัฒนารอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิต การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียนซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities: PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง

6. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ความท้าทายด้านการศึกษาศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลก นั่นคือทักษะการเรียนรู้ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ซึ่ง วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) สารวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วยภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก อันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดีและความรู้ด้านสุขภาพ

2) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะ การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลายโดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน เช่น ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

4) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ คือความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

5) ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การเรียนรู้ 3R x 7C ทักษะการเรียนรู้ 3R คือ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้), และ (A)rithmetics (คิดเลขเป็น) ส่วนทักษะการเรียนรู้ 7C ประกอบด้วย

- (1) Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา)
- (2) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
- (3) Cross-Cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
- (4) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ)
- (5) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ)
- (6) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)
- (7) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้)

2.1.4 กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ที่แท้จริงอยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ ดังนั้น การเป็นครูเพื่อศิษย์จึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของศิษย์จากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ให้เลยไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในยุคใหม่ ย้ำว่าการเรียนรู้ยุคใหม่ต้องเรียนให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหน้าที่ของครูเพื่อศิษย์จึงต้องเปลี่ยนจากเน้น “สอน” หรือสั่งสอนไปทำหน้าที่ “จุดประกายความสนใจใฝ่รู้” (Inspire) แก่ศิษย์ ให้ศิษย์ได้เรียนจากการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) และศิษย์องงามทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 นี้ จากการลงมือปฏิบัติของตนเป็นทีมร่วมกับเพื่อนนักเรียน เน้นการองงามทักษะในการเรียนรู้และค้นคว้าหาความรู้มากกว่าตัวความรู้ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนแนวทางการทำงานจากทำโดดเดี่ยว คนเดียว เป็นทำงานและเรียนรู้จากการทำหน้าที่ครูเป็นทีมกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไปมีความสุขที่จะเรียนมีลักษณะ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Work-Based Learning) การเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคมทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงโดย

สถาบันการศึกษามักร่วมมือกับแหล่งงานในชุมชนรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ตั้งแต่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหากิจกรรมและวิธีการประเมิน

2) การเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project-based Learning) การเรียนรู้ด้วยโครงการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่งที่เป็นทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงใน ลักษณะของการศึกษา สสำรวจ ค้นคว้า ทดลองประดิษฐ์คิดค้นโดยครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ให้คำแนะนำ ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทำงานเป็นทีม กระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วง ประโยชน์ของการเรียนรู้ ด้วยโครงการสิ่งที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้ด้วย PBL จึงมิใช่ตัวความรู้หรือวิธีการหาความรู้ แต่เป็น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและประกอบอาชีพ ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และเทคโนโลยี การออกแบบโครงการที่จะกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าอย่างกระตือรือร้นและผู้เรียนจะ ได้ฝึกการใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและทักษะการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ประโยชน์ที่ได้สำหรับครูที่นอกจากจะเป็นการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาชีพแล้วยัง ช่วยให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือกับเพื่อนครูด้วยกัน รวมทั้งโอกาสที่จะได้สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับ นักเรียนด้วย

3) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-Based Learning) ในการยึดหลักการให้ผู้เรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง “Child Centered” การเรียนโดยการปฏิบัติจริง Learning by Doing และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ Doing by Learning จึงถูกนำมาใช้อย่างจริงจังใน การปฏิรูปการศึกษาของไทย การเรียนรู้ชนิดนี้เอง ที่มีผู้ตั้งฉายาว่า “สอนแต่น้อย ให้เรียนมาก ๆ Teach Less. Learn More” การเรียนแบบ Learning by Doing นั้นใช้ “กิจกรรม” เป็นหลักในการ เรียนการสอน โดยการ “ปฏิบัติจริง” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นพี่เลี้ยงและเทอร์เนอร์ แต่กิจกรรมที่นำมาใช้นี้ต้องมีประสิทธิภาพใน การเรียนรู้เนื้อหานั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายสนุกและน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ครูจึงเป็น “นักร้องแบบกิจกรรม” มีอาชีพที่สามารถ “มองเห็นภาพกิจกรรม” ได้ทันที

4) การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา (Problem-Based Learning) เป็นรูปแบบการเรียน อีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้เรียน โดยผู้สอนมี ส่วนร่วมน้อย แต่ก็ทำทนายผู้สอนมากที่สุด กระบวนการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะจัดผู้เรียน เป็นกลุ่มย่อยขนาดประมาณ 8-10 คน โดยมีครูหรือผู้สอนประจำกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน การการเรียนรู้ (Facilitator) ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

(1) เมื่อผู้เรียนได้รับโจทย์ปัญหา ผู้เรียนจะทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจ กระจ่างในคำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหานั้นเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

(2) การจับประเด็นข้อมูลที่สำคัญหรือระบุปัญหาในโจทย์

(3) ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อภิปรายหาคำอธิบายแต่ละประเด็น ปัญหาว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่

(4) ตั้งสมมติฐานเพื่อหาตอบปัญหาประเด็นต่าง ๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล

(5) จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ผู้เรียนจะประเมินว่าเขามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาดความรู้และความรู้จะจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหาที่ได้ ขั้นตอนนี้กลุ่มจะกำหนดประเด็นการเรียนรู้หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อจะไปค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป

(6) ค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือตำรา วารสาร สื่อการเรียนสอนต่าง ๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ตหรือปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาขาเฉพาะ พร้อมทั้งประเมินความถูกต้อง

(7) นำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา พร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือหลักการทั่วไป ขั้นตอนที่ 1-5 เป็นขั้นตอนภายในกระบวนการกลุ่มในห้องเรียน ขั้นตอนที่ 6 เป็นกิจกรรมของผู้เรียนรายบุคคลนอกห้องเรียน และขั้นตอนที่ 7 เป็นกิจกรรมที่กลับมาในกระบวนการกลุ่มอีกครั้ง

5) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีวิจัย การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัย ถือได้ว่าเป็นหัวใจของบัณฑิตศึกษา เพราะเป็นการเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ และการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม (2540, หน้า 115-117) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่าง ๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การศึกษารายกรณี การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับจุฬ การทำวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2) การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัยในกรณีนี้ผู้สอนต้องเตรียมโครงการวิจัยไว้รองรับเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทำวิจัย เช่น ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตามวิธีนี้จะมีความเสี่ยงที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยครบถ้วนทุกขั้นตอน

3) การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัย เพื่อเรียนรู้องค์ความรู้ หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ผลการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้และศึกษาต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำวิจัยมากขึ้น

4) การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่าทฤษฎี ข้อความใหม่ ๆ ในศาสตร์ของตนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาต่อผู้สอน รวมทั้งทำให้ผู้สอนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องสอนเนื้อหาเดิม ๆ ทุกปี

2. กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพราะการสื่อสารเป็นกระบวนการ ส่งหรือถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ เหตุการณ์ต่าง ๆ จากผู้สอนยังไปผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

1) การฝึกทักษะในการฟังอย่างลึกซึ้งโดยใช้เทคนิคสนทนา (Dialogue) เป็นการฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังผู้อื่นพูดอย่างตั้งใจ ฟังให้มาก พูดให้น้อยลง ไม่พูดแทรกขณะอีกฝ่ายกำลังพูด ทำให้ฟังและได้ยินมากขึ้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานหรือการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

2) การฝึกทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Communities of Practice หรือ CoP ซึ่งเป็นการดึงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลออกมาเพื่อแลกเปลี่ยนและทำให้เกิดการเรียนรู้

3) การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม เรียนรู้แบบกลุ่ม ปฏิบัติงานกลุ่ม เป็นวิธีสอนที่ครู มอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติ กิจกรรมตามความสามารถความถนัดหรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิธีแห่งประชาธิปไตย

4) การฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมินและสื่อสารสารสนเทศ ใช้เครื่องมือสื่อสารเชื่อมโยงเครือข่าย (คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นมีเดีย ฯลฯ) และ Social Network อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเข้าถึง จัดการ ผสมผสาน ประเมินและสร้าง สารสนเทศเพื่อทำหน้าที่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ปฏิบัติตามคุณธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ เข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. การเรียนรู้แบบขั้นบันได (IS) กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผล ตามที่คาดหวังนั้น มีมากมายหลายวิธี กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบขั้นบันได 5 ขั้น ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ น่าสนใจที่ครูสามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและธรรมชาติของวิชา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้น L1 การตั้งประเด็นคำถาม/สมมติฐาน (Learning to Question) เป็นการฝึกให้ ผู้เรียนรู้จักคิดสังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

ขั้น L2 การสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ (Learning to Search) เป็นการฝึกแสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ตหรือจากการปฏิบัติทดลอง เป็นต้น

ขั้น L3 การสรุปองค์ความรู้ (Learning to Construct) เป็นการฝึกนำความรู้และสารสนเทศหรือข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย การทดลอง มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเป็นองค์ความรู้

ขั้น L4 การสื่อสารและการนำเสนอสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Learning to Communicate) เป็นการฝึกให้ความรู้ที่ได้มานำเสนอและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความเข้าใจ

ขั้น L5 การบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Learning to Serve) เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในบริบทรอบตัวและบริบทโลกตามวิถีภาวะที่เหมาะสม โดยจะนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบใฝ่รู้กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวคิดและลักษณะของการจัดการเรียนรู้คล้ายกันนั่นคือต้องมีความสัมพันธ์ มีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นลำดับที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนได้ เช่น การกำหนดปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ การทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ด้วยตนเอง และการสอนที่ถือว่ามีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน ครูต้องมีลักษณะของผู้ที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องเทียวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งบทบาทของครูจากยุคสมัยก่อนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเมื่ก้าวสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากครูในโลกยุคใหม่ต้องมีความรอบรู้มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรายวิชาที่สอนเท่านั้น แต่ครูมีบทบาทของการเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้ง ICT. ได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนทั่วโลก ICT ในปัจจุบันจึงไม่ใช่เป็นเพียงแหล่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ครูจึงต้องคิดว่าจะบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับไอซีทีได้อย่างไร ซึ่งคุณลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 หรือเรียกว่า e-Teacher จะประกอบด้วย 9 คุณลักษณะที่ครูพึงปฏิบัติ มีดังนี้

1) Experience คือ มีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ ใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น internet, e-mail การใช้ CD

2) Extended คือ มีทักษะการค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลาเพราะเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ที่ไหนก็ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี

3) Expanded คือ การขยายผลของความรู้ที่ส่งนักเรียน ประชาชนทั่วไป และชุมชน สามารถถ่ายทอดความรู้ลง CD, VDO โทรทัศน์หรือบน Web เพื่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ที่เป็นประโยชน์ของบุคลากรโดยรวม

4) Exploration คือ สามารถเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย เอกสารอ้างอิง ค้นคว้าทั้งสาระและบันเทิงเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาออกแบบการเรียนการสอน

5) Evaluation คือ เป็นนักประเมินที่ดีสามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล

6) End-user คือ เป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี เช่น สามารถ Browse ไปยัง Web Site ที่มีคุณค่าบนอินเทอร์เน็ตและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างหลากหลาย

7) Enabler คือ สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน สามารถใช้ซอฟต์แวร์ (Software) และฮาร์ดแวร์ (Hardware) มาสร้างบทเรียน อย่างน้อยที่สุดก็สามารถสร้างการนำเสนอเนื้อหาด้วย Power Point เป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น หรือการใช้ Authoring Tool ต่าง ๆ มาสร้างบทเรียนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

8) Engagement คือ ครูที่ร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาแนวร่วมเพื่อให้เกิดชุมชน เช่น การคุยกันบน Web ทำให้มีความคิดใหม่ ๆ มีข้อเสนอแนะ เกิดชุมชนครูบน Web

9) Efficient and Effective คือ ครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้

จากที่กล่าวมาสรุปประเด็นได้ว่า การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่และมีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิงและบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปเป็นเน้นที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าหน้าที่โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) หลังจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยจะนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.2.1. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 42 ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยสมอง ด้วยกายและ

ด้วยใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน เน้น การปฏิบัติจริง สามารถทำงานเป็นทีมได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า “การจัดการ ศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดหลักการ ข้อ 3 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม ศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นี้ เองทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็เป็นประเด็น สำคัญ ประเด็นหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับ ความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิด การจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้ พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนานและเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร กระจับทุกข์, 2542, หน้า 72-73)

2. หลักการพื้นฐานของแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ รับผิดชอบและมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งแนวคิดแบบผู้เรียนเป็นสำคัญจะยึดการศึกษา แบบก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าสมควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวทาง นี้จึงเป็นแนวทางที่จะผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตนโดยส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและ อำนวยความสะดวกให้เขาได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่การจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัด กระบวนการเรียนรู้แบบดั้งเดิมทั่วไป คือ

- 1) ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของ ครู คือ ผู้สนับสนุนและเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษา ค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2) เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย ได้แก่ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3) การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มต้นด้วยตนเอง

4) สัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้เรียน การมีสัมพันธภาพอันดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงานและการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพประกอบเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5) ครู คือ ผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติและการฝึกฝนโดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้ นั่นก็ได้

6) ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

7) การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน เช่น คุณลักษณะด้านความรู้ความคิด ด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

เมื่อรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดีและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น พวกเราครูมืออาชีพก็ควรศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง ผลที่ได้คือผลิตผลที่ตินักเรียนมีความรู้ ดี เก่ง และมีสุขตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3. รูปแบบการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอน

รูปแบบการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธีซึ่งจำแนกได้ ดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 56-57)

- 1) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบแบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ
- 2) เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
- 3) เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ตำราเรียนและแบบฝึกหัดการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนชุดการสอนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบทเรียนสำเร็จรูป
- 4) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วยการใช้เวทีกลุ่ม การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มทิว การประชุมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้นคู่คิดการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น
- 5) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบบเกม กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละคร กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละครบทบาทสมมติ
- 6) เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิดร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้นกลุ่มเรียนรู้ ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ
- 7) เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้เส้นเล่าเรื่อง (Story Line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem-Solving)

2.2.2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 การบริหารจัดการ การบริหารจัดการนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญโดยเฉพาะการบริหารจัดการของโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาทั้งระบบของโรงเรียน การพัฒนาทั้งระบบของโรงเรียนหมายถึงการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือ คุณภาพของนักเรียนตามวิสัยทัศน์ที่โรงเรียนกำหนด ดังนั้นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการพัฒนาระบบของโรงเรียนประกอบด้วย

- 1) การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่มีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างชัดเจน
- 2) การกำหนดแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับเป้าหมาย

3) การกำหนดแผนการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของโรงเรียนสอดคล้องกับเป้าหมายและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์

4) การจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน

5) การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานผู้เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพจากภายนอก

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นในการดำเนินการของโรงเรียนจึงเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ร่วมในการประเมินผล เป็นต้น

2 การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้ว่าเป็นรูปธรรมซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของครู และบทบาทของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำได้สำเร็จเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูและผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมายของการเรียนรู้ ดังสาระที่ ทิศนา แคมมณี (2544, หน้า 67) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1) การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะบุคคลทำแทนกันไม่ได้ ครูที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง

2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ต้องมีการใช้กระบวนการคิด สร้างความเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ

3) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมเพราะในเรื่องเดียวกันอาจคิดได้หลายแง่หลายมุม ทำให้เกิดการขยาย เติมเต็มข้อความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของการเรียนรู้ตามที่สังคมยอมรับด้วย ดังนั้น ครูที่ปรารถนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

4) การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้สึกเบิกบาน เพราะหลุดพ้นจากความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้อีกเพราะเป็นเรื่องน่าสนุก ครูจึงควรสร้างภาวะที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้หรือคับข้องใจบ้าง ผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้องใจ และเกิดความสุขขึ้นจากการได้เรียนรู้เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง

5) การเรียนรู้เป็นงานต่อเนื่องตลอดชีวิต ขยายพรมแดนความรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด ครูจึงควรสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ไม่รู้จบ

6) การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง เพราะได้รู้มากขึ้นทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับรู้ผลการพัฒนาของตัวเอง

จากความหมายของการเรียนรู้ที่กล่าวมาครูจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 2) การเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
- 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
- 4) การจัดกิจกรรมให้น่าสนใจ ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย
- 5) ความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
- 6) การทำให้ผู้เรียนอยากรู้
- 7) การตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้
- 8) การสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง
- 9) การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้
- 10) การมีจุดมุ่งหมายของการสอน
- 11) ความเข้าใจผู้เรียน
- 12) ภูมิหลังของผู้เรียน
- 13) การไม่ยึดวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น
- 14) การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัตร กล่าวคือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศ รูปแบบเนื้อหาสาระ เทคนิคและวิธีการ
- 15) การสอนในสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป
- 16) การวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

3 การเรียนรู้ของผู้เรียน องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญและนับว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือองค์ประกอบด้านการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเดิมที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญและสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ก็เพื่อเน้นให้มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วย

- 1) การเรียนรู้อย่างมีความสุข อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของการเอื้ออาทรและเป็นมิตร ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

2) การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริงหรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่ง คือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์หรือคำถามก็ตามและได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญคือการแก้ปัญหาความมีเหตุผล

3) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ สถานประกอบการ บุคคลซึ่งประกอบด้วยเพื่อน กลุ่มเพื่อน วิทยากรหรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4) การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้เรียนรู้

5) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจของผู้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าทุกคนเรียนรู้ได้และเป้าหมายที่สำคัญ คือพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าถนัดที่จะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะเดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการฝึกด้านการจัดการแล้วยังฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัย ในตนเองและการรู้จักตนเองมากขึ้น

เมื่อครูจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลแล้ว และมีความประสงค์จะตรวจสอบว่าได้ดำเนินการถูกต้องตามหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่ ครูสามารถตรวจสอบด้วยตนเองโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 18 ซึ่งมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน

2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4) มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5) มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

6) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา

7) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

8) มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายและต่อเนื่อง

9) มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือการจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตรประจำวันและมีคุณสมบัติตามกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข

2.2.3 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperative Learning)

1. แนวคิดทฤษฎี

Spenser Kagan (1994, pp. 116-119) นักการศึกษาชาวสหรัฐได้ทำการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 และได้เผยแพร่ผลงานอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกา รวมถึงหลายประเทศในเอเชีย แนวคิดหลักที่จะนำไปสู่การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิด ทฤษฎี ประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

1. Teams หมายถึง การจัดกลุ่มของผู้เรียนที่จะทำงานร่วมกัน กลุ่มที่จะเรียนรู้ด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพควรเป็น ดังนี้

1) กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง ปานกลาง ค่อนข้างต่ำและหญิงชายเท่า ๆ กันในบางกรณีการจัดกลุ่มโดยวิธีอื่น เช่น ในการศึกษาเรื่องลักษณะ เช่น ทำโครงการวิทยาศาสตร์ ควรจัดกลุ่มเด็กที่มีความสนใจเหมือนกันหรือจัดกลุ่มโดยวิธีสุ่มเมื่อต้องการทบทวนความรู้

2) จัดให้เด็กอยู่ในกลุ่มเดียวกันประมาณ 6 สัปดาห์แล้วเปลี่ยนจัดกลุ่มใหม่

2. Will หมายถึง ถึง ความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ของเด็กที่จะร่วมงานกัน เด็กจะต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นและให้คงไว้โดยให้ทำกิจกรรมหลากหลายโดยวิธีการต่อไปนี้

1) Team building การสร้างความมุ่งมั่นของทีมที่จะทำงานร่วมกัน

2) Class building การสร้างความมุ่งมั่นของชั้นเรียนที่จะช่วยกัน

3. Management หมายถึง การจัดการเพื่อให้กลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดการของผู้สอนและการจัดการของผู้เรียนภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อให้การทำงานกลุ่มประสบผลสำเร็จ เช่น การควบคุมเวลา การกำหนดสัญญาให้ผู้เรียนหยุดกิจกรรม ฯลฯ

4. Social Skills เป็นทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้ความช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รับประทานอาหารร่วมกันและกัน

5. Four Basic Principles (PIES) เป็นหลักการพื้นฐานของ Cooperative Learning ซึ่งจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ได้แก่

P = Positive Interdependence ผู้เรียนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีแนวคิดที่ว่าเมื่อเราได้รับประโยชน์จากเพื่อน เพื่อนก็จะได้รับประโยชน์จากเรา ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของแต่ละคน

I = Individual Accountability ยอมรับว่าแต่ละคนในกลุ่มต่าง ๆ มีความสามารถและมีความสำคัญต่อกลุ่ม แต่ละคนมีส่วนให้การทำงานในกลุ่มสำเร็จ

E = Equal Participation ทุกคนในกลุ่มต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในงานของกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

S = Simultaneous Interaction ทุกคนในกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลาที่ทำงานในกลุ่ม

6. Structures หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่จะศึกษา Kagan ได้วิจัยและเสนอไว้หลายรูปแบบ เช่น

Time-Pair-Share เป็นกิจกรรมจับคู่สลับกันพูดในหัวข้อและในเวลาที่กำหนด เช่น คนละ 1 นาที เมื่อคนหนึ่งพูด อีกคนหนึ่งฟังแล้วสลับกัน

Round Robin ผู้เรียนในกลุ่มทั้ง 4 คน ผลัดกันพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนครบทุกคน

Round Table ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มเขียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในกระดาษแผ่นเดียวกันแล้ววนไปเรื่อย ๆ จนผู้เรียนทุกคนเขียนทั้งหมดแล้วนำมาสรุป

Team-Pair-Solo เป็นกิจกรรมที่ให้แต่ละคนในกลุ่มคิดแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งก่อน จากนั้นเปลี่ยนเป็นรวมกันคิดเป็นคู่ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้แบบการแก้ปัญหา ในที่สุดแต่ละคนสามารถแก้ปัญหาทำนองเดียวกันได้

นอกจากรูปแบบกิจกรรมของ Spenser Kagan แล้วก็ยังมีรูปแบบกิจกรรมของคนอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีก เช่น เทคนิคจิ๊กซอ (Jigsaw) เป็นเทคนิคที่ใช้กับบทเรียนที่หัวข้อที่เรียนแบ่งเป็นหัวข้อย่อย

ได้ เช่น ประเภทของมลพิษ สามารถแบ่งเป็นมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง มลพิษทางน้ำ มลพิษของดิน เป็นต้น ควรเรียนแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้สอนแบ่งหัวข้อที่จะเรียนเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้เท่ากับจำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม
- 2) จัดกลุ่มผู้เรียนโดยให้มีความสามารถคละกันภายในกลุ่มเป็นกลุ่มบ้าน (Home Group) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ตนได้รับมอบหมายเท่านั้นโดยใช้เวลาตามที่ผู้สอนกำหนด
- 3) จากนั้นผู้เรียนที่อ่านหัวข้อย่อยเดียวกันมานั่งด้วยกันเพื่อทำงาน ซักถาม และทำกิจกรรม ซึ่งเรียกว่ากลุ่มเชี่ยวชาญ (Expert Group) สมาชิกทุก ๆ คนร่วมมือกันอภิปรายหรือทำงานอย่างเท่าเทียมกันโดยใช้เวลาตามที่ผู้สอนกำหนด
- 4) ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับมายังกลุ่มบ้าน (Home Group) ของตน จากนั้นผจัดเปลี่ยนกันอธิบายให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟังเริ่มจากหัวข้อย่อย 1, 2, 3, และ 4 เป็นต้น
- 5) ทำการทดสอบหัวข้อย่อย 1-4 กับผู้เรียนทั้งห้อง คะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรวมเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับการตีประกาศ

2. โมเดลชิปปา (CIPPA Model)

รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา (Cippa Model) หรือรูปแบบของการประชุมประสาน 5 แนวคิด ได้พัฒนาขึ้นโดย ทิศนา แคมมณี ซึ่งได้พัฒนารูปแบบจากประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 30 ปี และพบว่าแนวคิดจำนวนหนึ่งสามารถใช้ได้ผลดีตลอดมาจึงได้นำแนวคิดเหล่านั้นมาประสานกันเกิดเป็นแบบแผนขึ้น แนวคิดดังกล่าว ได้แก่ แนวคิดการสร้างความรู้ แนวคิดกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และแนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนความรู้ เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาจัดการเรียนการสอนพบว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม โดยหลักการของโมเดลชิปปา (CIPPA Model) ได้ยึดหลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในตัวหลักการคือการช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและได้เรียนรู้จากกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ร่วมกับการผลิตผลงานซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Life Style) ให้นักเรียน นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิด Constructivism (ทิศนา แคมมณี, 2542, หน้า 65-7-67)

ความหมายของ CIPPA

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ทำความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเองและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลายได้รู้จักกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด ประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมทางด้านร่างกายให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

A มาจากคำว่า Application การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน เป็นการช่วยผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสังคม และชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ

จากแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ ทิศนา ขัมมณี (2542, หน้า 28-29) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักของโมเดลชิปปา” (CIPPA Model) ซึ่งได้รูปแบบการเรียนการสอนซึ่งสามารถประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

- 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้ของผู้เรียนในเรื่องที่เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน
- 2) ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่มีจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้
- 3) ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนเผชิญปัญหาและทำความเข้าใจกับข้อมูล ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปผลความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ซึ่งอาจจำเป็นต้องอาศัย

การเชื่อมโยงความรู้เดิม มีการตรวจสอบความเข้าใจต่อตนเองหรือกลุ่มโดยครูใช้สื่อและย้ำโน้มน้าวจนในการเรียนรู้

4) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเอง รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่นและได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

5) ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนรู้ให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

6) ขั้นการแสดงผลงาน ขั้นนี้เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนต่อยอดหรือตรวจสอบเพื่อช่วยให้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

7) ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ ขั้นนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ ความเข้าใจของตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ

3. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโพร์แมทซิสเต็ม (4 MAT'S Learning)

McCarthy ได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT นี้ โดยได้รับอิทธิพลแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Kolb ที่เสนอแนวความคิดเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เกิดจากความสัมพันธ์ 2 มิติ คือ การรับรู้ (Perception) และกระบวนการจัดการข้อมูล (Processing) การรับรู้ของบุคคลอาจเป็นประสบการณ์ตรง อาจเป็นความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม ส่วนกระบวนการจัดการกระทำกับข้อมูลคือการลงมือปฏิบัติ ในขณะที่บางคนเรียนรู้โดยผ่านการสังเกตและนำข้อมูลนั้นมาคิดอย่างไตร่ตรอง McCarthy แบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1) ผู้เรียนที่ถนัดการเรียนรู้โดยจินตนาการ (Imaginative Learners)
- 2) ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้มโนทัศน์ (Concept) ที่เป็นนามธรรม นำกระบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง หรือเรียกว่าผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners)
- 3) ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้มโนทัศน์แล้วผ่านกระบวนการลงมือทำหรือที่เรียกว่าผู้เรียนที่ถนัดการใช้สามัญสำนึก (Commonsense Learners)
- 4) ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและนำสู่ลักษณะการพัฒนา
รูปแบบ

McCarthy และคณะ (ศักดิ์ชัย นิธิวิทยาทวี และไพเราะ พุ่มมัน, 2542, หน้า 27-28) ได้นำแนวคิดของ Kolb มาประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของสมองทั้ง 2 ซีก ทำให้เกิดเป็นแนวคิดทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถามหลัก 4 คำถาม กับ ผู้เรียน 4 แบบ คือ

ผู้เรียนแบบที่ 1 (Imaginative Learners) คือ ผู้เรียนที่มีความถนัดในการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมผ่านกระบวนการจัดข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างไต่ร่อง เขาจะเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของตนเองได้อย่างดี การเรียนแบบร่วมมือ การอภิปรายและการทำงานกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มนี้ คำถามนำทางสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้คือ “ทำไม” (Why)

ผู้เรียนแบบที่ 2 (Analytic Learners) คือ ผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะสามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความรู้ที่เป็นทฤษฎี รูปแบบ และความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การอ่าน การสืบค้น การค้นคว้าข้อมูลจากตำราหรือเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้แบบบรรยาย จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเหล่านี้ คำถามนำทางสำหรับผู้เรียนในกลุ่มนี้คือ “อะไร” (What)

ผู้เรียนแบบที่ 3 (commonsense Learners) คือ ผู้เรียนที่มีความสามารถ มีความถนัดในการรับรู้ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมแล้วนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ เขาให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ความรู้ ความก้าวหน้า และการทดลองปฏิบัติ กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติและกิจกรรมการแก้ปัญหาจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในกลุ่มนี้ คำถามนำทางสำหรับผู้เรียนในกลุ่มนี้คือ “อย่างไร” (How)

ผู้เรียนแบบที่ 4 (Dynamic Learners) คือ ผู้เรียนที่มีความถนัดในการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมแล้วนำไปสู่การลงปฏิบัติ เขาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เป็นการสำรวจ ค้นคว้า การค้นพบด้วยตนเองแล้วเชื่อมโยงความรู้เหล่านั้นไปสู่การทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง คำถามนำทางสำหรับผู้เรียนในกลุ่มนี้คือ “ถ้า” (If)

จากลักษณะของผู้เรียนทั้ง 4 แบบดังกล่าวข้างต้น Morris & McCarthy ได้นำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ 4 MAT's Systems โดยจัดขั้นตอนการสอนให้ผู้เรียนสามารถใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างเต็มที่ ที่เป็นการพัฒนาพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน

4. การสอนโดยให้ฝึกและปฏิบัติ (Drill and Practice)

Drill คือ การการทำซ้ำหรือแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะ ส่วน Practice คือ การปฏิบัติจริงที่ได้เรียนมาซึ่งการปฏิบัติย่อย ๆ ก็จะเป็นการปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติงานเพื่อให้ลงมือกระทำจริง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงซึ่งบทบาทของครูประกอบด้วย

1) วิเคราะห์สิ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะในสิ่งนั้นว่าจะต้องฝึกทักษะส่วนไหนบ้างและต่อเนื่องกันอย่างไร

2) ทำการวัดพฤติกรรมก่อนการเรียนทักษะนั้น ๆ ว่าผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานเพียงพอหรือยัง

3) รู้จักขั้นตอนการฝึกทักษะให้เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายากหรือพื้นฐานไปสู่สลับซับซ้อน

4) อธิบายและสาธิตการปฏิบัติงานในการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ดู

5) ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงโดยฝึกหัดอย่างต่อเนื่องพร้อม ๆ กับให้รู้ผลสำเร็จของการฝึกหัดด้วย

6) พยายามกระตุ้นและส่งเสริมให้กำลังใจในการฝึกปฏิบัติของผู้เรียนให้มาก ๆ

7) พยายามใช้กระบวนการกลุ่มของผู้เรียนให้มาก ๆ

8) จัดทำใบความรู้-ใบงานในเรื่องที่นักเรียนจะต้องฝึกและปฏิบัติ

9) จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกและการปฏิบัติงาน

1. ขั้นตอนในการสอน

1) ชี้นำให้เกิดความเข้าใจและแรงจูงใจเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนทางด้านทักษะนั้น ๆ ครูเสนอแนะสิ่งที่จะต้องฝึกและปฏิบัติ อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจในวิธีการฝึกและปฏิบัติจากใบความรู้

2) ชี้นำฝึกและปฏิบัติ เป็นขั้นของการฝึกหัดเพื่อให้เกิดทักษะหรือเพื่อลดความผิดพลาดในการทำงานให้น้อยลงจนกระทั่งหมดไปในที่สุดโดยฝึกและปฏิบัติจากใบความรู้ใบงาน

3) ชี้นำไปใช้ เป็นขั้นของการเกิดทักษะ ซึ่งสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างอัตโนมัติจากการฝึกและปฏิบัติมาแล้ว

4) ชี้นำประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ต้องการทราบความก้าวหน้าของการฝึกและปฏิบัติใบงานหรือทักษะนั้น ๆ ตลอดจนความรู้ทางวิชาการ เจตคติและคุณลักษณะส่วนตัวของผู้เรียน

2. ข้อดี

1) ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

2) การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการทำจริงและประสบการณ์ตรง

3) เรียนรู้และจดจำสิ่งที่เรียนได้ดี

4) สามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ไปใช้สถานการณ์เช่นเดียวกันได้ดี

5) ดีมากสำหรับการพัฒนาด้านทักษะ

6) ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

7). การทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยการฝึกและปฏิบัติอาจดำเนินโดยผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้

8). ผู้สอนมีเวลาที่จะให้ความช่วยเหลือและการสอนแก่ผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือผู้เรียนอาจศึกษากิจกรรม วิธีปฏิบัติจากสื่อที่สามารถเรียนด้วยตนเองได้

3. ข้อจำกัด

- 1) ใช้เวลามาก
- 2). นำไปสู่ความน่าเบื่อ นอกจากจะมีแรงจูงใจสูงและมีจุดหมายที่แน่นอน
- 3). ไม่ช่วยเหลือให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายใหม่ ๆ
- 4). ผู้เขียนบางคนเรียนเพียง drill แต่ไม่เรียนรู้ถึงคุณค่า
- 5). การทำซ้ำ ๆ อย่างไม่มีความหมาย อาจเป็นอุปสรรคที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ
- 6). กรณีที่ให้ปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ๆ สมาชิกบางคนอาจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงาน

5. แนวคิดของการสอนแบบพัฒนาความสามารถเฉพาะ

การสอนแบบ TU (Talents Unlimited) เป็นรูปแบบวิธีของการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาความสามารถเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีความสามารถที่แตกต่างกันเฉพาะบุคคล เป็นวิธีสอนที่ช่วยดึงความสามารถเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ ออกมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในทักษะที่ตนเองมีความถนัดและมีความสามารถในด้านนั้น ๆ การสอนแบบ TU มุ่งพัฒนาทักษะ 5 ประการ คือ

1) การคิดอย่างมีผล (Productive Thinking) ทักษะการคิดเพื่อให้ได้ผลออกมานั้นเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่หลากหลาย ใช้ความสามารถในการคิดอย่างเต็มที่โดยไม่มีขีดจำกัด เช่น คิดหาคำมาให้มากที่สุด คิดหาสิ่งแปลกหรือผิดปกติตามแนวคิดของตนเองคิดหาวิธีแก้ปัญหา

2) การสื่อสาร (Communication) ทักษะการสื่อสารนี้ต้องการให้ผู้เรียนใช้ทักษะการฟัง การพูดแสดงความรู้สึก กิริยาท่าทางเพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจได้ นอกเหนือจากสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหรือแสดงความรู้จักเปรียบเทียบ บ่งบอกค่านิยมที่บุคคลต่าง ๆ มีตามลักษณะบุคลิกเฉพาะบุคคลคนนั้น

3) การเดาเหตุการณ์หรือการพยากรณ์ (Forecasting) เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในการศึกษาสาเหตุและผลที่ควรเกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดหลากหลายและฝึกการใช้เหตุผลตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

4) การวางแผน (Planning) เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนพิจารณาถึงรายละเอียดความจำเป็นต่าง ๆ ในการจัดทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ ฝึกการทำงาน อย่างมีระบบมีแบบแผนที่ดีก่อนจะมีการปฏิบัติจริง

5) การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นอีกทักษะหนึ่งที่รูปแบบ TU มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้าน การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล ให้ผู้เรียนสามารถลำดับความสำคัญถึงความจำเป็นของสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจนั้นดีที่สุด

1. บทบาทของครูในชั้นเรียนเมื่อใช้รูปแบบ TU (Talents unlimited)

กระบวนการใช้การสอนแบบ TU (Talents Unlimited) ในชั้นเรียนนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ดังนี้

1) ความรู้เรื่องจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก กล่าวคือครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภาวะความเจริญเติบโตของเด็กในแต่ละช่วงอายุของเด็กที่ตนเองกำลังสอนอยู่

2) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน

3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4) มีการวางแผนที่ดี

5) มีความรู้ในการใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีความรู้เรื่องการจัดการห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพและเนื้อหาที่สอน

2. ลำดับขั้นการสอนแบบ TU

1) สร้างแรงจูงใจ (Motivation) ครูผู้สอนอาจจะทบทวนพฤติกรรมกรรมการสอนที่ตนเองต้องการจะสอน เช่น ทบทวนพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร การตัดสินใจ การวางแผน ซึ่งอาจถือว่าการนำเข้าสู่บทเรียนอีกวิธีหนึ่ง

2) ครูบรรยาย (Teacher) ครูผู้สอนจะเป็นผู้บรรยายเพื่อกำหนดสถานการณ์ในชั้นนี้ว่าจุดประสงค์ของกิจกรรมคืออะไร วิธีการจะเป็นอย่างไร จะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้เป็นไปตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการจะสอน

3) การตอบสนองของเด็ก (Students Response) ครูผู้สอนต้องคาดหวังถึงการตอบสนองของเด็กว่าต้องการให้เด็กตอบสนองกิจกรรมในลักษณะใด เพื่อเตรียมอุปกรณ์ในการรับการตอบสนองนั้น เช่น คาดหวังว่าเด็กจะตอบสนองเป็นคำต่าง ๆ ครูก็ควรเตรียมแผ่นชาร์ตเพื่อเขียนคำเหล่านั้น

4) ให้การเสริมแรง (Reinforcement) เมื่อนักเรียนตอบสนองกิจกรรมได้ตามความคาดหวัง ครูต้องให้กำลังใจ เช่น คำชม รางวัล หรือให้แลกเปลี่ยนงานซึ่งกันและกัน

5) การเชื่อมต่อ (Extension) ครูผู้สอนอาจให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่นเพื่อเชื่อมต่อกิจกรรมที่เพิ่งทำเสร็จเมื่อเป็นการทบทวนหรือย้ำความคิดอีกครั้ง

3. เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกใช้วิธีสอน

1) วิธีสอนที่นำมาใช้เหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ในเนื้อหาวิชาและความสนใจของครู วิธีใดก็ตามถ้าครูเห็นว่านำมาใช้ได้ผลครูมีความพอใจในการที่นำมาใช้ก็ควรใช้วิธีนั้น ถ้าครูยัง

ไม่มั่นใจ ไม่รู้สึกสนุก มองไม่เห็นแนวทางที่ตีพอ ก็ไม่ควรนำวิธีนั้นมาใช้สอนเพราะจะไม่เกิดผลดีทั้งนักเรียนและครู และจะทำให้นักเรียนเสื่อมศรัทธาในครูผู้สอนไปด้วย

2) วิธีสอนที่ครูพิจารณาเลือกมาใช้นั้นต้องเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน วิธีสอนบางวิธีเหมาะกับเด็กบางวัยเท่านั้น ครูจะต้องพิจารณาดูว่าวิธีสอนที่ครูพิจารณาเลือกมาใช้สอนเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของเด็กที่ครูจะสอนหรือไม่ เช่น วิธีสอนแบบบรรยายยาวนาน ๆ ไม่เหมาะกับเด็กชั้นประถม เป็นต้น

3) วิธีสอนที่นำมาใช้ต้องพิจารณาให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน เช่น ครูกำหนดจุดประสงค์ให้นักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ รู้จักแก้ปัญหาาร่วมกันครูควรใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา ควรจะต้องพิจารณาลักษณะวิชาแต่ละตอนของเนื้อหาวิชา มุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ครูต้องพิจารณาเลือกวิธีสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมในอันที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดควรกำหนดจุดประสงค์ไว้ดีเลิศเพียงใดก็ตาม ถ้าครูไม่มีวิธีการที่ดีในการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ จุดประสงค์ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร วิธีสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะให้บรรลุตามจุดประสงค์

4) วิธีสอนต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา วัน เวลาและสถานที่ที่จะใช้สอน เช่น วิธีสอนที่ต้องใช้เวลามาก แต่ครูมีเวลาจำกัดก็ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้หรือควรจะใช้วิธีสอนแบบสาธิตแต่สถานที่สอนไม่เหมาะ นักเรียนไม่สามารถมองเห็นการสาธิตได้อย่างทั่วถึง วิธีสอนแบบสาธิตไม่เหมาะ

5) เลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับอุปกรณ์และสภาพแวดล้อม นักเรียนจะเรียนได้ผลดีจากอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาได้ง่าย การสำรวจค้นหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เกิดผลการเรียนรู้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้นักเรียนสนใจและสังเกตสิ่งแวดล้อมของตนยิ่งขึ้นด้วย (สุวัฒน์ มุทเมธา, 2523, หน้า 21-22)

จากที่กล่าวมาสรุปคือจะเห็นได้ว่าวิธีสอนแบบต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ครูจำเป็นต้องนำมาใช้สอนนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและถือเป็นการกระทำหน้าที่ของครูผู้สอนที่จักนำวิธีสอนทั้ง 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และวิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรมาพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มวิชา และสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละวัย แต่ละระดับ

2.2.4 แนวทางการวัดและประเมินผล

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545, หน้า 63-65) กล่าวถึงการวัดและประเมินแนวใหม่ที่เชื่อกันว่ามีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลายแนวทาง เช่น การประเมินจากสภาพจริงซึ่งจะมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติของผู้เรียนที่ยอมรับกันแพร่หลายของการประเมิน

ประเภทนี้ก็คือการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานซึ่งการประเมินแต่ละประเภทมีลักษณะพอสรุปได้ ดังนี้

1. การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) การประเมินจากสภาพจริง หมายถึง การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมอง การคิด หรือจิตใจของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาด้วยการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงาน และวิธีการที่นักเรียนทำเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเพื่อสนองกับจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคมลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงพอสรุปได้ ดังนี้

1) เป็นการประเมินที่ทำไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน

2) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง ยึดพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน

3) ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียนเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง

4) เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ส่งเสริมปฏิบัติสัมพันธ์ทางบวกมีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวก

2. การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) การประเมินภาคปฏิบัติ คือ การประเมินด้วยการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด สามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการประเมินผลผลิต ประเมินกระบวนการและผลผลิต ซึ่งวิธีประเมินภาคปฏิบัติพอสรุปได้ ดังนี้

1) การสืบค้น (Inquiry) ครูอาจใช้วิธีถามจากผู้เรียนตรง ๆ เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อตนเองต่อการปฏิบัติงานของตนและความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องภาวะต่าง ๆ ครูอาจต้องฝึกวิธีการตรวจสอบผลงานให้กับผู้เรียนแล้วให้ผู้เรียนรายงานผลการตรวจสอบผลงานของตนโดยอาจใช้วิธีพูดเขียนหรือตอบแบบตรวจสอบรายการหรือบันทึกข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2) การสังเกต (Observation) ครูสังเกตลักษณะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนและการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนรวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายคนเดียวหรือร่วมกันเป็นกลุ่ม

3) การวิเคราะห์ (Analysis) ครูจำต้องวิเคราะห์การปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคน เช่นเดียวกันกับการบันทึกการสังเกตเพื่อค้นหาว่าส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี ส่วนใดควรปรับปรุง

4) การทดสอบ (Testing) เป็นกระบวนการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวัดการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและกำหนดวิธีการบันทึกคะแนนหรือความสามารถของผู้เรียนรายบุคคลหรือกลุ่มเพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด

3. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) แฟ้มสะสมผลงานเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการประเมินผลงานที่ผู้เรียนแสดง กระทำ ผลิต หรือสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการเรียน เป็นสิ่งที่รวบรวมตัวอย่างหรือบางส่วนของหลักฐานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของบุคคล หรือประเด็นที่ต้องจัดทำแฟ้มสะสมผลงานไว้อย่างเป็นระบบโดยบุคคลนั้น และบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแฟ้มร่วมกันแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน เป็นแฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จ ตลอดจนพัฒนา การในการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วนำมาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นระบบและจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศแสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของเด็กโดยที่ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างและประเมินแฟ้มสะสมงานด้วยกัน

2.2.5. แนวทางการจัดการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้นำแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ 2543 มาเป็นแบบอย่างในการกำหนดกรอบและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทั่วทุกคน กล่าวคือเป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จและได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพซึ่งมีแนวทางสำคัญคือบทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ การประเมินมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตร มีเมตตา อบอุ่น เข้าใจและยอมรับกันและกันให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม

การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทั้งในเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ทั้งเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งมีผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

เรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจนลึกซึ้งซึ่งครอบคลุมมีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาสภาพสังคม

3. การเรียนรู้จากความคิดและการปฏิบัติจริง

เรียนโดยใช้สมองและสองมือ การคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่วิธีการใหม่เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน เมื่อได้คิดแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติจริงจึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ต้องฝึกจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อ เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่าง ๆ ด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบปฏิบัติอย่างจริงจัง และสรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกัน ทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

เรียนอย่างไรใครควรวิทยุทบทวนตนเองร่วมกัน เป็นการรับรู้ลีลาการเรียนรู้ และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่า การเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นได้อย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินจุดเด่น จุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ต้องจัดการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้แบบองค์รวม การเรียนรู้จากความคิดและการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง พร้อมทั้งหลังจากที่ศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยจะนำเนื้อหาสาระในประเด็นที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาคือได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 47)

ก. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวม

ข. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

(2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

(3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับ

การดำเนินการที่สำคัญ 2 เรื่อง ดังนี้

ก. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไปจะกำหนดโดยองค์คณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในระบบการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้กำหนดมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 31) โดยมีสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นผู้พิจารณาเสนอตามลำดับสายงาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 34)

ข. กระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินการจัดการศึกษา ว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่าง

ต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 48) และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 49)

3. ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2541 มาตรา 47 ประกอบด้วย 2 ระบบ คือ

ก. ระบบการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4) สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1) หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า 11-12)

(ก) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหายโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

(ข) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ตามข้อ 1.1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

(ค) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ

2) กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพมี 3 ขั้นตอน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า 7-9)

(ก) การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

(ข) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(ค) การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับกระทรวง

3) กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

(ก) การร่วมกันวางแผน (Planning)

(ข) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

(ค) การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

(ง) การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่าจะมีความสอดคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า 10-11)

การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเองโดยการควบคุมคุณภาพคือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาส่วนการตรวจสอบคุณภาพคือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความ อุ่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

4) ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้วมีแนวทางและขั้นตอน ต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

(1) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะจัดทำภารกิจชี้แจง ให้ความสำคัญโดยใช้บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มี

โอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการรวบรวม ข้อมูลในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียน รายงานผลการประเมินตนเอง

(2) การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีมโดยการตั้งคณะกรรมการควร พิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบ การพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

2. ชั้นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน

(1) การวางแผน จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้สำหรับแผนต่าง ๆ ที่ควรจัดทำคือแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

(2) การปฏิบัติตามแผน ซึ่งในขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับ บุคลากร วิทยุกลุ่ม วิทยุหมวดและให้การนิเทศ

(3) การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดย การประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ข้อมูล แปลความข้อมูลและการตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

(4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้ว จะส่งผลให้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อ ผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

3. ชั้นการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงานโดยเริ่มจากรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงานบทบาทหน้าที่ของครูในการประกันคุณภาพภายในควรเป็น ดังนี้

(1) มีการเตรียมความพร้อมของตนเองโดยทำการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ ขั้นตอนในการประเมินผลภายในรวมทั้งพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อการประเมินภายใน

(2) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่คณะกรรมการประเมินผลภายในต้องการ

(3) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของการประเมินผลภายใน เช่น เข้าร่วมพิจารณาจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา ร่วมกันพิจารณาจัดสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ในกระบวนการประเมินผลภายใน ร่วมกันทำการสำรวจเก็บข้อมูลที่คณะกรรมการสำรวจ ร่วมกันทำการวิเคราะห์ข้อมูล (หากมีความรู้ด้านการวิเคราะห์) ร่วมกันสรุปผลการประเมิน เป็นต้น

(4) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเอง และร่วมกันกำหนดเกณฑ์การตัดสินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในด้านต่าง ๆ

(5) ปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เช่น ในหน้าที่การสอนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้องเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนการสอน จัดทำสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอนจัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง เลือกวิธีการประเมินผลการเรียนที่หลากหลายและเหมาะสมรวบรวมผลสรุปผล ประเมินการเรียนการสอน พฤติกรรมของผู้เรียน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ข. การประเมินคุณภาพภายนอก

1. ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาโดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ผู้ประเมินภายนอกมีความเป็นอิสระและเป็นกลางไม่มีผลประโยชน์

ขัดแย้งกับการประเมิน การประเมินคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความ เป็นกลางเพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

2. แนวคิดและหลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินภายนอกของ สมศ. เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบ “กัลยาณมิตรประเมิน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมิน คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

2) เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น – จุดด้อยของสถานศึกษาเงื่อนไข ของความสำเร็จและสาเหตุของปัญหา

3) เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

4) เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่าง ต่อเนื่อง

5) เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน และมีความหมายต่อสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ สาธารณชน ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและ พัฒนาตนเองให้ให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการ ศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดีมี ความสามารถและมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ประการที่ 3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการ สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

ประการที่ 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวม เกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด แนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการประกันคุณภาพภายในกับระบบการประกันคุณภาพภายนอก มีความแตกต่าง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาและ หน่วยงานต้นสังกัดจะต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาแล้วจัดทำรายงานประจำปีเสนอผู้เกี่ยวข้อง

ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพนอกจึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ เอกภาพ เชิงนโยบาย ความหลากหลายในทางปฏิบัติและมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่าการควบคุมหรือการให้คุณให้โทษ

ค. มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (3) บัญญัติให้มีการกำหนด มาตรฐานการศึกษาและให้สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 33) ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐาน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและ กำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 34 บัญญัติให้คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติโดยให้ คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา กำกับ ดูแล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 38)

2. มาตรฐานการศึกษาของชาติ มีทั้งหมด 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและ พลเมืองโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีสุข

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพตรง ตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและ จิตสำนึกที่พึงประสงค์และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ตัวบ่งชี้

1. กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ คนไทยมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย
2. ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม
  - (1) คนไทยได้เรียนรู้ เติบโตตามศักยภาพของตนเอง
  - (2) คนไทยมีงานทำ และนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม
3. มีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว
  - (1) คนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลก รวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
  - (2) คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
4. มีทักษะทางสังคม
  - (1) คนไทยเข้าใจและเคารพในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข
  - (2) คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสามารถแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมไทยและสังคมโลกโดยสันติวิธี
5. มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก
  - (1) คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจสุจริตและมโนสุจริต
  - (2) คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทยและปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการและมีความสุขในการเรียนรู้ ครู ศึกษารูจักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล เช่น ผู้เรียน ครู ศึกษารู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาล

ตัวบ่งชี้

1. การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

(1) มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสม ความต้องการและศักยภาพของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบ

(2) ผู้เรียนมีโอกาส/สามารถเข้าถึงหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างทั่วถึง

(3) องค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

(4) มีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

(1) ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ

(2) ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรมมีความพึงพอใจในการทำงานและผูกพันกับงาน มีอัตราการออกจากงานและอัตราความผิดทางวินัยลดลง

(3) มีแนวโน้มในการรวมตัวจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะกลุ่มและติดตามการดำเนินงานของบุคลากรและสถานศึกษา ตลอดจนการสัง้องค์ความรู้ที่หลากหลาย

3. มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

(1) องค์กร ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามสภาพท้องถิ่น บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

(2) ผู้รับบริการ/ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา

(3) มีการกำหนดระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและสามารถรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกได้

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายโดยการได้รับความ

ร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพและขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศรวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

ตัวบ่งชี้

1. การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

(1) สถานศึกษาคณาจารย์ร่วมมือกับบุคลากรและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคนในชุมชนเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสถานภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุขและมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้

(1) มีการศึกษาวิจัย สำรวจ จัดหาและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

(2) ระดมทรัพยากร (บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาและอื่น ๆ) และความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษาในการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง

(3) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ

3. การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม

(1) ครอบคลุม ชุมชน องค์กรทุกระดับและองค์กรที่จัดการศึกษามีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

2.3.7 การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษาและถือว่าการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานโดยกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก นอกจากนี้ ยังกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่

ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาของทุกวิทยาเขต และวิทยาลัย มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติไว้

สำหรับการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผล การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาของมหาวิทยาลัย ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องระบบการประกันคุณภาพมีแนวคิดในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ (Quality Control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจติดตามคุณภาพ (Quality Auditing) และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานภายในของสถานศึกษาเองและหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางโดยการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้การช่วยเหลือและเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ระบบที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยคือการนำพันธกิจ (Mission) หลักในการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมาเป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมคุณภาพภายใน จำนวน 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน

องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต

องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์

องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร

องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนั้น จะต้องทำให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ การบริหารจัดการนี้เป็นสิ่งที่ใช้ใน

การทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยต้องมีกระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) ซึ่งหลักการนี้เป็นการบริหารคุณภาพงานเป็นวงจรพัฒนาพื้นฐานหลักของการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management: TQM) ผู้ที่คิดค้นกระบวนการหรือวงจรพัฒนาคุณภาพ PDCA คือ Shewart นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน แต่ Deming ได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบผลสำเร็จคนทั่วไปส่วนใหญ่รู้จักหลักการดำเนินงานนี้และมักเรียกว่า “วงจร Deming” หรือ “วงจร PDCA”

1. วงจรคุณภาพ PDCA

PDCA (plan-do-check-act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอน คือ การวางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบ และปฏิบัติเพื่อแก้ไขหรือปรับปรุง มีพัฒนาการจากการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ โดยมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่องทั้งนี้อาจอธิบายถึงกระบวนการ 4 ขั้นตอน โดยสังเขปได้ ดังนี้

1.1 วางแผน (Plan) ต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่น

- (1) การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายให้ชัดเจน
- (2) การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการควบคุม
- (3) การกำหนดวิธีการทำงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้น

1.2 ลงมือทำ (Do) ได้แก่

- (1) ศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้งและลงมือปฏิบัติ
- (2) เก็บข้อมูลคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

1.3 ตรวจสอบ (Check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและการประเมินผลสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เช่น

- (1) ตรวจสอบว่างานที่ทำได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่
- (2) ตรวจสอบคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น

1.4 ปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง (Act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผนแล้วพบว่ามีความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องต้องทำการแก้ไขและปรับปรุง เช่น

- (1) แก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา
- (2) ค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก
- (3) หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้น ๆ โดยตรง เป็นต้น

เมื่อมีการนำ PDCA มาใช้ในการปรับปรุงการบริหารโดยเฉพาะเน้นด้านการควบคุมคุณภาพ จึงมีการขยายผลกระบวนการเพิ่มขั้นตอนเชิงปฏิบัติโดยละเอียดมากขึ้นแต่ในแนวคิดหลักยังคงขั้นตอนสำคัญทั้ง 4 คือ plan-do-check-act อย่างครบถ้วน จะเห็นได้ว่าการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงผ่านเครื่องมือการเพิ่มผลิตภาพหรือการปรับปรุงคุณภาพหรือแม้แต่การบริหารกิจกรรม

ภายในองค์กร การวางแผนงานอย่างเหมาะสมจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรอบด้านถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนจะเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ก็จะต้องมีการตรวจสอบความคืบหน้าหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ และที่สำคัญเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละครั้ง บทเรียนต่าง ๆ ที่ได้รับก็ถือเป็นสิ่งสำคัญ หากได้มีการนำมาทบทวนและสรุปข้อดี ข้อด้อย หรือ หาจุดปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินงานในรอบต่อไปทำได้ง่ายขึ้น ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น และที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็คือการดำเนินงานอย่างครบถ้วนตามแนวคิดของวงจร PDCA ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมนี้หลังจากที่ได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาแล้วจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามต่อไป

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดประเมินผลทางการศึกษา

สาระเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ความหมาย ความสำคัญ ประเภทและลักษณะของการวัดและประเมินผลทางการศึกษามี ดังนี้

2.4.1. การวัด (Measurement)

1. ความหมาย

ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการวัดและการวัดผล บางคนเข้าใจว่า 2 คำนี้ เป็นคำเดียวกันมีความหมายเหมือนกันเพราะมาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือ Measurement แต่ในภาษาไทย 2 คำนี้ มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย ดังนี้

1) การวัด เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด

2) การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์แทนปริมาณ หรือคุณภาพของคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดโดยสิ่งที่ต้องการวัดนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เช่น การวัดผลการเรียนรู้ สิ่งที่วัดคือผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. องค์ประกอบของการวัด

องค์ประกอบของการวัดประกอบด้วยสิ่งที่ต้องการวัด เครื่องมือวัด และผลของการวัดที่สำคัญที่สุดคือเครื่องมือวัด เครื่องมือที่มีคุณภาพจะให้ผลการวัดที่เที่ยงตรงและแม่นยำ

3. ประเภทของสิ่งที่ต้องการวัด

สิ่งที่ต้องการวัดแบ่งได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) สิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ คน สัตว์ หรือสิ่งของที่จับต้องได้ มีรูปทรง การวัดสิ่งที่เป็นรูปธรรมนี้เป็นการวัดทางกายภาพ (Physical) คุณลักษณะที่จะวัดสามารถกำหนดได้ชัดเจน เช่น

น้ำหนัก ความสูง ความยาว ซึ่งเครื่องมือวัดคุณลักษณะเหล่านี้ให้ผลการวัดที่เที่ยงตรงและแม่นยำสูง วัดได้ครบถ้วน สมบูรณ์และเชื่อถือได้ ตัวอย่างเครื่องมือวัด เช่น สายวัด เครื่องชั่ง ไม้บรรทัด เป็นต้น

2) สิ่งที่เป็นนามธรรม คือสิ่งที่ไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้เป็นการวัดพฤติกรรมและสังคมศาสตร์ (Behavioral and Social Science) คุณลักษณะที่จะวัดกำหนดได้ไม่ชัดเจน เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) วัดเจตคติ (Attitude) วัดความถนัด (Aptitude) วัดบุคลิกภาพ (Personality) เป็นต้น เครื่องมือวัดด้านนี้มีคุณภาพด้อยกว่าเครื่องมือวัดสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือให้ผลการวัดที่เที่ยงตรงและแม่นยำน้อยกว่าลักษณะการวัดเป็นการวัดทางอ้อม วัดได้ไม่สมบูรณ์ ไม่ละเอียดถี่ถ้วนและมีความผิดพลาด ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดเป็นค่าโดยประมาณ ไม่สามารถแทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะที่ต้องการวัดได้ทั้งหมด เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนคนหนึ่งได้ 15 คะแนน ตัวเลข 15 ไม่ได้แทนปริมาณความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนคนนี้ทั้งหมด แม้แต่นักเรียนที่สอบได้คะแนนเต็ม ไม่ได้หมายความว่านักเรียนผู้นั้นมีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวสมบูรณ์เต็มตามกรอบของหลักสูตร ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน ก็ไม่ได้หมายความว่านักเรียนผู้นั้นไม่มีความรู้ความสามารถในคุณลักษณะดังกล่าว เพียงแต่ตอบคำถามผิดหรือเครื่องมือวัดไม่ตรงกับความรู้ความสามารถที่นักเรียนคนนั้นมี เลข 0 นี้ เป็นศูนย์เทียม

4. ลักษณะการวัดทางการศึกษา

การวัดทางการศึกษาเป็นการวัดคุณลักษณะที่เป็นนามธรรมมีลักษณะการวัด ดังนี้

1) เป็นการวัดทางอ้อม คือ ไม่สามารถวัดคุณลักษณะที่ต้องการวัดได้โดยตรงต่อนิยามคุณลักษณะดังกล่าวให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้ก่อน จากนั้นจึงวัดตามพฤติกรรมที่นิยาม เช่น การวัดความรับผิดชอบของนักเรียนต้องให้นิยามคุณลักษณะความรับผิดชอบเป็นพฤติกรรมที่วัดได้ โดยอาจจะแยกเป็นพฤติกรรมย่อย เช่น ไม่มาโรงเรียนสาย ทำงานทุกงานที่ได้รับมอบหมาย นำวัสดุอุปกรณ์การเรียนที่ครูสั่งมาครบทุกครั้ง ส่งงานหรือการบ้านตามเวลาที่กำหนด เป็นต้น

2) วัดได้ไม่สมบูรณ์ การวัดทางการศึกษาไม่สามารถทำการวัดคุณลักษณะที่ต้องการวัดได้ครบถ้วนสมบูรณ์ วัดได้เพียงบางส่วนหรือวัดได้เฉพาะตัวแทนของคุณลักษณะทั้งหมด เช่น การวัดความสามารถการอ่านคำของนักเรียน ผู้วัดไม่สามารถนำคำทุกคำมาทำการทดสอบนักเรียนทำได้เพียงนำคำส่วนหนึ่งที่คิดว่าเป็นตัวแทนของคำทั้งหมดมาทำการวัด เป็นต้น

3) มีความผิดพลาด สืบเนื่องจากการที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรงและการนิยามสิ่งที่ต้องการวัดก็ไม่สามารถนิยามให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้ทั้งหมด จึงวัดได้ไม่สมบูรณ์ ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดเป็นการประมาณคุณลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งในความเป็นจริงคุณลักษณะดังกล่าวอาจจะมีมากหรือน้อยกว่า ผลการวัดจึงมีความผิดพลาดของการวัดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การวัดที่ดีจะต้องให้เกิดการผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

4) อยู่ในรูปความสัมพันธ์ การที่จะรู้ความหมายของตัวเลขที่วัดได้ต้องนำตัวเลขดังกล่าวไปเทียบกับเกณฑ์หรือเทียบกับคนอื่น เช่น นำคะแนนที่นักเรียนสอบได้เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเทียบกับคะแนนของเพื่อนที่สอบพร้อมกันหรือเทียบกับคะแนนของนักเรียนเองกับการสอบครั้งก่อน ๆ ถ้าคะแนนสูงกว่าเพื่อนแสดงว่ามีความสามารถในเรื่องที่วัดมากกว่าเพื่อนคนนั้นหรือถ้ามีคะแนนสูงกว่าคะแนนที่ตนเองเคยสอบผ่านมาแสดงว่ามีพัฒนาการขึ้น เป็นต้น

5. หลักการวัดทางการศึกษา

การวัดทางการศึกษามีหลักการเบื้องต้น ดังนี้

1) นิยามสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน ดังที่กล่าวไว้ในลักษณะการวัดว่าการวัดทางการศึกษาเป็นการวัดทางอ้อม การที่จะวัดให้มีคุณภาพต้องนิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้ตรงและชัดเจน การนิยามนี้มีความสำคัญมาก ถ้านิยามไม่ตรงหรือไม่ถูกต้องเครื่องมือวัดที่สร้างตามนิยามก็ไม่มีคุณภาพ ผลการวัดก็ผิดพลาดคือวัดได้ไม่ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด

2) ใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ หัวใจสำคัญของการวัดคือสามารถวัดคุณลักษณะได้ตรงตามกับที่ต้องการวัดและวัดได้แม่นยำโดยใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ คุณภาพของเครื่องมือมีหลายประการ ที่สำคัญคือมีความตรง (Validity) คือวัดได้ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการวัดและมีความเที่ยง (Reliability) คือ วัดได้คงที่ วัดได้ก็ครั้งก็ให้ผลการวัดที่ไม่เปลี่ยนแปลง

3) กำหนดเงื่อนไขของการวัดให้ชัดเจนคือกำหนดให้แน่นอนว่าจะทำการวัดอะไร วัดอย่างไร กำหนดตัวเลขและสัญลักษณ์อย่างไร

6. ขั้นตอนการวัดทางการศึกษา

1) ระบุจุดประสงค์และขอบเขตของการวัดว่าวัดอะไร วัดใคร

2) นิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้

3) กำหนดวิธีการวัดและเครื่องมือวัด

4) จัดหาหรือสร้างเครื่องมือวัด กรณีสร้างเครื่องมือใหม่ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) สร้างข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่จะกระตุ้นให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาเพื่อทำการวัดโดยข้อคำถามเงื่อนไข สถานการณ์หรือสิ่งเร้าดังกล่าวต้องตรงและครอบคลุมคุณลักษณะที่นิยามไว้

(2) พิจารณาข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์หรือสิ่งเร้าโดยอาจให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและทางด้านวัดผลช่วยพิจารณา

(3) ทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มที่เทียบเคียงกับกลุ่มที่ต้องการวัด

(4) หากคุณภาพของเครื่องมือ มีคุณภาพรายข้อและคุณภาพ เครื่องมือทั้งฉบับ

(5) จัดทำคู่มือวัดและการแปลความหมาย

(6) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

- 5) ดำเนินการวัดตามวิธีการที่กำหนด
- 6) ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการวัด
- 7) แปลความหมายผลการวัดและนำผลการวัดไปใช้

2.4.2 การประเมิน (Evaluation or Assessment or Appraisal)

1. ความหมาย

การประเมินและการประเมินผล มีความหมายทำนองเดียวกับการวัดและการวัดผล ดังนี้

1) การประเมิน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัด คือ นำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดมาตีค่าอย่างมีเหตุผลโดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียนกำหนดคะแนนที่น่าพอใจของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ที่ร้อยละ 60 นักเรียนที่สอบได้คะแนนตั้งแต่ 60 % ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจหรืออาจจะกำหนดเกณฑ์ไว้หลายระดับ เช่น ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 40 อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง ร้อยละ 40-59 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 60-79 อยู่ในเกณฑ์ดี และร้อยละ 80 ขึ้นไป อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเป็นการประเมิน

2) การประเมินผล มีความหมายเช่นเดียวกับการประเมิน แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัดผล สำหรับภาษาอังกฤษมีหลายคำที่ใช้มากมี 2 คำ คือ Evaluation และ Assessment 2 คำนี้ มีความหมายต่างกัน คือ Evaluation เป็นการประเมินตัดสิน มีการกำหนดเกณฑ์ชัดเจน (Absolute Criteria) เช่น ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป ตัดสินว่าอยู่ในระดับดี ได้คะแนนร้อยละ 60-79 ตัดสินว่าอยู่ในระดับพอใช้ ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 60 ตัดสินว่าอยู่ในระดับควรปรับปรุง Evaluation จะใช้กับการประเมินการดำเนินงานทั่ว ๆ ไป เช่น การประเมินโครงการ (Project Evaluation) การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) Assessment เป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบ ใช้เกณฑ์เชิงสัมพันธ์ (Relative Criteria) เช่น เทียบกับผลการประเมินครั้งก่อน เทียบกับเพื่อนหรือกลุ่มใกล้เคียงกัน Assessment มักใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินตนเอง

2. ลักษณะการประเมินทางการศึกษา

การประเมินทางการศึกษามีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งควรทำการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) เป็นการประเมินคุณลักษณะหรือพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่

3) เป็นการประเมินในภาพรวมทั้งหมดของผู้เรียนโดยการรวบรวมข้อมูลและประมวลจากตัวเลขจากการวัดหลายวิธีและหลายแหล่ง

4) เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่มทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์รวมถึงคณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. หลักการประเมินทางการศึกษา

หลักการประเมินทางการศึกษาโดยทั่วไปมี ดังนี้

- 1) ขอบเขตการประเมินต้องตรงและครอบคลุมหลักสูตร
- 2) ใช้ข้อมูลจากผลการวัดที่ครอบคลุมจากการวัดหลายแหล่ง หลายวิธี
- 3) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินผลการประเมินมีความชัดเจน เป็นไปได้ มีความยุติธรรมตรงตาม

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4. ขั้นตอนในการประเมินทางการศึกษา

การประเมินทางการศึกษามีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- 1) กำหนดจุดประสงค์การประเมินโดยให้สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์ของหลักสูตร
- 2) กำหนดเกณฑ์เพื่อตีค่าข้อมูลที่ได้จากการวัด
- 3) รวบรวมข้อมูลจากการวัดหลาย ๆ แหล่ง
- 4) ประมวลผลและผสมผสานข้อมูลต่าง ๆ ของทุกรายการที่วัดได้
- 5) วินิจฉัยชี้แจงและตัดสินโดยเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5. ประเภทของการประเมินทางการศึกษา

การประเมินแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ดังนี้

1. แบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมิน

การแบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมินแบ่งได้ ดังนี้

1.1 การประเมินก่อนเรียนหรือก่อนการจัดการเรียนรู้ หรือการประเมินพื้นฐาน (Basic Evaluation) เป็นการประเมินก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอนของแต่ละบทเรียน หรือแต่ละหน่วย แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

(1) การประเมินเพื่อจัดตำแหน่ง (Placement Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนอยู่ในระดับใดของกลุ่มประโยชน์ของการประเมินประเภทนี้ คือ ครูใช้ผลการประเมินเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนน้อยคืออยู่ในตำแหน่งท้ายๆ ควรได้รับการเพิ่มพูนเนื้อหาสาระนั้นมากกว่ากลุ่มที่อยู่ในลำดับต้น ๆ คือ กลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนมากกว่า หรือกลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานในสาระที่จะเรียนดีกว่า และแต่ละกลุ่มควรใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

(2) การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการเรียนการสอนอีกเช่นกัน แต่เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาแยกแยะว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนรู้มากน้อยเพียงใด มีพื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนในเรื่องที่จะสอนหรือไม่ จุดใดสมบูรณ์แล้ว จุดใดยังบกพร่องอยู่ จำเป็นต้องได้รับการสอนเสริมให้มีพื้นฐานที่เพียงพอเสียก่อน จึงจะเริ่มต้นสอนเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ต่อไป และจากพื้นฐานที่ผู้เรียนมีอยู่ควรใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างไร ทั้งการประเมินเพื่อจัดตำแหน่งและการประเมินเพื่อวินิจฉัยมีจุดประสงค์เหมือนกัน คือเพื่อทราบพื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียนก่อนที่จะจัดการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ แต่การประเมิน 2 ประเภท ดังกล่าวมีความแตกต่างกันคือการประเมินเพื่อจัดตำแหน่งเป็นการประเมินเพื่อพิจารณาในภาพรวม ใช้เครื่องมือไม่ละเอียดหรือจำนวนข้อคำถามไม่มาก แต่การประเมินเพื่อวินิจฉัยเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างละเอียด แยกแยะเนื้อหาเป็นตอน ๆ เพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานของเนื้อหาแต่ละตอนมากน้อยเพียงใด จุดใดบกพร่องบ้าง ดังนั้น จำนวนข้อคำถามมีมากกว่า

1.2 การประเมินเพื่อพัฒนาหรือการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ การประเมินประเภทนี้ใช้ระหว่างการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ หากผู้เรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนก็จะหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการประเมินยังเป็นการตรวจสอบครูผู้สอนเองว่าเป็นอย่างไร แผนการเรียนรู้รายครั้งที่เตรียมมาดีหรือไม่ ควรปรับปรุงอย่างไร กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร มีจุดใดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินประเภทนี้ นอกจากจะใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว ผลการประเมินยังใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษาด้วย กล่าวคือหากพบว่าเนื้อหาสาระใดที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นที่ไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังโดยที่ผู้สอนได้พยายามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่กับนักเรียนหลายกลุ่มแล้วยังได้ผลเป็นอย่างดี แสดงว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังนั้นสูงเกินไปหรือไม่เหมาะกับนักเรียนในชั้นเรียนระดับนี้หรือเนื้อหาอาจจะยากหรือซับซ้อนเกินไปที่จะบรรลุในหลักสูตรระดับนี้ ควรบรรจุในชั้นเรียนที่สูงขึ้น จะเห็นว่าผลจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

1.3 การประเมินเพื่อตัดสินหรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินหลังจากผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว อาจเป็นการประเมินหลังจบหน่วยการเรียนรู้หน่วยใดหน่วยหนึ่งหรือหลายหน่วย รวมทั้งการประเมินปลายภาคเรียนหรือปลายปี ผลจากการประเมินประเภทนี้ใช้ในการตัดสินผลการจัดการเรียนการสอนหรือตัดสินใจว่าผู้เรียนคนใดควรจะได้รับระดับคะแนนใด

2. แบ่งตามการอ้างอิง

การแบ่งประเภทของการประเมินตามการอ้างอิงหรือตามระบบของการวัด แบ่งออกเป็น

1) การประเมินแบบอิงตน (Self-Referenced Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อนำผลจากการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกับความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงตนเอง เช่น ประเมินโดยการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนกับทดสอบหลังเรียนของตนเอง การประเมินแบบนี้ ควรจะใช้แบบทดสอบคู่ขนานหรือแบบทดสอบเทียบเคียง (Equivalence Test) เพื่อเปรียบเทียบกันได้

2) การประเมินแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่าผู้ได้รับการประเมินแต่ละคนมีความสามารถมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ถูกวัดด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกัน การประเมินประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของกลุ่มเป็นสำคัญ นิยมใช้ในการจัดตำแหน่งผู้ถูกประเมินหรือใช้เพื่อคัดเลือกผู้เข้าศึกษาต่อ

3) การประเมินแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Evaluation) เป็นการนำผลการสอบที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ความสำคัญอยู่ที่เกณฑ์โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถของกลุ่มซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้

3. แบ่งตามผู้ประเมิน

การแบ่งประเภทของการประเมินตามกลุ่มผู้ประเมิน (Evaluator) แบ่งออกเป็น

1) การประเมินตนเอง (Self-Assessment) หรือการประเมินภายใน (Internal Evaluation) เป็นการประเมินลักษณะเดียวกับการประเมินแบบอิงตนคือเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาหรือปรับปรุงตนเอง การประเมินประเภทนี้สามารถประเมินได้ทุกกลุ่ม ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง ครูประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง นอกจากประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว สามารถประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงได้ทุกเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยอาจจะประเมินด้วยตนเองหรือมีคณะประเมินของสถานศึกษาเรียกว่าการประเมินภายใน (Internal Evaluation) หรือการศึกษาตนเอง (Self-Study) โดยอาจจะประเมินโดยรวมหรือแบ่งประเมินเป็นส่วน ๆ เป็นด้าน ๆ ลักษณะการประเมินอาจจะมีคณะเดียวประเมินทุกส่วน หรือจะให้แต่ละส่วนประเมินตนเองหรือภายในส่วนของตนเอง เช่น แต่ละระดับชั้นเรียน แต่ละหมวดวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ละฝ่าย อาทิ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายอาคารสถานที่ เป็นต้น เพื่อให้แต่ละส่วนมีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเองและอาจจะรวบรวมผลการประเมินแต่ละส่วนเพื่อจัดทำเป็นรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Study Report: SSR หรือ Self-Assessment Report : SAR)

2) การประเมินโดยผู้อื่นหรือการประเมินภายนอก (External Evaluation) สืบเนื่องจากการประเมินตนเองหรือการประเมินภายในซึ่งมีความสำคัญมากในการพัฒนาปรับปรุง แต่การประเมินภายในมีจุดอ่อนคือความน่าเชื่อถือ โดยบุคคลภายนอกมักคิดว่าการประเมินภายในนั้นมีความลำเอียง ผู้ประเมินตนเองมักจะเข้าข้างตนเอง ดังนั้น จึงมีการประเมินโดยผู้อื่นหรือประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกเพื่อยืนยันการประเมินภายในและอาจจะมีจุดอ่อนหรือจุดที่ควรได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น ในทรรศนะของผู้ประเมินในฐานะที่มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการประเมินภายนอกก็มีจุดบกพร่องในเรื่องการรู้รายละเอียดและถูกต้องของสิ่งที่ประเมินและจุดบกพร่องอีกประการหนึ่งคือเจตคติของผู้ถูกประเมิน ถ้ารู้สึกว่าการถูกจับผิดก็จะต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยอมรับผลการประเมิน ทำให้การประเมินดำเนินไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นการประเมินภายนอกควรมาจากความต้องการของผู้ถูกประเมิน เช่น ครูผู้สอนให้ผู้เรียน ผู้ปกครองหรือเพื่อนครูประเมินการสอนของตนเอง สถานศึกษาให้ผู้ปกครองหรือนักประเมินมืออาชีพ (ภายนอก) ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.4.3 ความสำคัญของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ จากประเภทของการประเมินโดยเฉพาะการแบ่งประเภทโดยใช้จุดประสงค์ของการประเมินเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทจะเห็นว่าการวัดและประเมินผลการเรียนนอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนแล้วยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพการสอนของครูและเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วย ดังนั้น ครูและสถานศึกษาต้องมีข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งจากการประเมินในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาและระดับอื่นที่สูงขึ้น ประโยชน์ของการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จำแนกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 เพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) ผลจากการวัดบอกได้ว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใดของกลุ่มหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วอยู่ในระดับใด การวัดและประเมินเพื่อจัดตำแหน่งนี้ มักใช้ในวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

(1) เพื่อคัดเลือก (Selection) เป็นการนำผลการวัดเพื่อคัดเลือกเพื่อเข้าเรียน เข้าร่วมกิจกรรมโครงการหรือเป็นตัวแทน (เช่นของชั้นเรียนหรือสถานศึกษา) เพื่อการทำกิจกรรมหรือการให้ทุนผล การวัดและประเมินผลลักษณะนี้คำนึงถึงการจัดอันดับที่เป็นสำคัญ

(2) เพื่อแยกประเภท (Classification) เป็นการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อแบ่งกลุ่มผู้เรียน เช่น แบ่งเป็นกลุ่มอ่อน ปานกลาง และเก่ง แบ่งกลุ่มผ่าน-ไม่ผ่านเกณฑ์ หรือตัดสินได้-ตก เป็นต้น เป็นการวัดและประเมินที่ยึดเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มเป็นสำคัญ

1.2 เพื่อวินิจฉัย (Diagnostic) เป็นการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อค้นหาจุดเด่น-จุดด้อยของผู้เรียนว่ามีปัญหาในเรื่องใด จุดใด มากน้อยแค่ไหน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้วัดเพื่อการวินิจฉัย เรียกว่า แบบทดสอบวินิจฉัย (Diagnostic Test) หรือแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียน ประโยชน์ของการวัดและประเมินประเภทนี้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้

(1) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวัดผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียนจะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องจุดใด มากน้อยเพียงใด ซึ่งครูผู้สอนสามารถแก้ไขปรับปรุง โดยการสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) ได้ตรงจุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้

(2) เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ผลการวัดด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียน นอกจากจะช่วยให้เห็นว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องเรื่องใดแล้ว ยังช่วยให้เห็นจุดบกพร่องของกระบวนการจัดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น ผู้เรียนส่วนใหญ่มีจุดบกพร่องจุดเดียวกัน ครูผู้สอนต้องทบทวนว่าอาจจะเป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสมต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

1.3 เพื่อตรวจสอบและปรับปรุง การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้เทียบกับจุดประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผลจากการประเมินใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจจะปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ปรับเปลี่ยนสื่อการสอน ใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1.4 เพื่อการเปรียบเทียบ เป็นการใช้ผลการวัดและประเมินเปรียบเทียบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการจากเดิมเพียงใดและอยู่ในระดับที่พึงพอใจหรือไม่

1.5 เพื่อการตัดสิน การประเมินเพื่อการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นการประเมินรวม (Summative evaluation) คือใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดเทียบกับเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการเรียนว่าผ่าน-ไม่ผ่าน หรือให้ระดับคะแนน

2. ด้านการแนะแนว

ผลจากการวัดและประเมินผู้เรียนช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนมีปัญหาและข้อบกพร่องในเรื่องใด มากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนให้แก้ปัญหา มีการปรับตัวได้ถูกต้องตรงประเด็น นอกจากนี้ ผลการวัดและประเมินยังบ่งบอกความรู้ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้แนะแนวการศึกษาต่อและแนะแนวการเลือกอาชีพให้แก่ผู้เรียนได้

3. ด้านการบริหาร

ข้อมูลจากการวัดและประเมินผู้เรียนช่วยให้ผู้บริหารเห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามักใช้ข้อมูลได้จากการวัดและประเมินใช้ในการตัดสินใจหลายอย่าง เช่น การพัฒนาบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดโครงการ การเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียน นอกจากนี้การวัดและประเมินผลยังให้ข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) เพื่อรายงานผลการจัดการศึกษาสู่ผู้ปกครอง สาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัด และนำไปสู่การรองรับการประเมินภายนอก จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4. ด้านการวิจัย การวัดและประเมินผลมีประโยชน์ต่อการวิจัยหลายประการ ดังนี้

1) ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลนำไปสู่ปัญหาการวิจัย เช่น ผลจากการวัดและประเมินพบว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องหรือมีจุดที่ควรพัฒนาการแก้ไขจุดบกพร่องหรือการพัฒนาดังกล่าว โดยการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีสอนหรือทดลองใช้นวัตกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัย การวิจัยดังกล่าวเรียกว่าการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) นอกจากนี้ผลจากการวัดและประเมินยังนำไปสู่การวิจัยในด้านอื่น ระดับอื่น เช่น การวิจัยของสถานศึกษาเกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เป็นต้น

2) การวัดและประเมินเป็นเครื่องมือของการวิจัย การวิจัยใช้การวัดในการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลการวิจัย ขั้นตอนนี้เริ่มจากการหาหรือสร้างเครื่องมือวัด การทดลองใช้เครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือ จนถึงการใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพแล้วรวบรวมข้อมูลการวัดตัวแปรที่ศึกษา หรืออาจต้องตีค่าข้อมูลจะเห็นว่าการวัดและประเมินผลมีบทบาทสำคัญมากในการวิจัยเพราะการวัดไม่ดี ใช้เครื่องมือไม่มีคุณภาพ ผลของการวิจัยก็ขาดความน่าเชื่อถือ

2.4.4. การวัดและประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน 3 คำนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน แตกต่างกันที่ระยะเวลา และจุดประสงค์ของการวัดและประเมิน 3 คำนี้ มีความหมายทั้งในมิติที่กว้างและแคบ ดังนี้

1. ก่อนเรียน การวัดและประเมินก่อนเรียนมีจุดประสงค์ เพื่อทราบสภาพของผู้เรียน ณ เวลาก่อนที่จะเรียน เช่น ความรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ก่อนเรียนอาจจะหมายถึง

1) ก่อนเข้าเรียน ซึ่งอาจจะตั้งแต่ก่อนเรียนระดับปฐมวัยหรือก่อนจะเริ่มเรียนหลักสูตรสถานศึกษานั้น เช่น สถานศึกษาที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ก่อนเรียนในที่นี้อาจจะหมายถึงก่อนเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น

2) ก่อนเรียนช่วงชั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับช่วงชั้นให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อจบแต่ละช่วงชั้นก่อนเรียน ในที่นี้จึงหมายถึงก่อนจะเริ่มเรียนช่วงชั้นใดช่วงชั้นหนึ่ง เช่น ก่อนเรียนช่วงชั้นที่ 2 คือ ก่อนเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้น

3) ก่อนเรียนแต่ละชั้น ถึงแม้จะมีการกำหนดเป็นช่วงชั้น แต่ชั้นเรียนหรือการเรียนแต่ละปีก็ยังคงมีความสำคัญโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา การเรียนแต่ละชั้น/ปี อาจะหมายถึงการเรียนกับครูคนใดคนหนึ่ง (กรณีที่คุณครูคนเดียวสอนนักเรียนทั้งชั้นทุกวิชาหรือเกือบทุกวิชา โดยทั่วไปจะเป็นครูประจำชั้น) หรือเรียนครูกลุ่มหนึ่ง (สอนแยกรายวิชา) การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละชั้นจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตลอดทั้งปี

4) ก่อนเรียนแต่ละรายวิชามีลักษณะเช่นเดียวกับก่อนเรียนแต่ละชั้น การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละชั้นอาจจะวัดและประเมินในภาพรวมหลาย ๆ วิชา แต่การวัดและประเมินนี้แยกวัดและประเมินแต่ละรายวิชาโดยทั่วไปจะสอนโดยครูแต่ละคน สำหรับระดับมัธยมศึกษาสายวิชาส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้เป็นรายภาคเรียน

5) ก่อนเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เป็นการจัดหมวดหมู่เนื้อหาในสาระการเรียนรู้เดียวกันโดยจัดเนื้อหาเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันไว้ในหน่วยเดียวกัน การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละหน่วยเพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในเรื่องหรือหน่วยนั้น ซึ่งทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยนั้นได้อย่างเหมาะสม

6) ก่อนเรียนแต่ละแผนจัดการเรียนรู้ คือ การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละครั้งในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้มักจะมีสาระที่จะเรียนรู้แยกย่อยสำหรับการสอนมากกว่า 1 ครั้ง แต่ละครั้งจะมีแผนการจัดการเรียนรู้

2. ระหว่างเรียน จุดประสงค์ของการวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียนโดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียน การวัดและประเมินระหว่างเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนในขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ข้อมูลจากการวัดและประเมินระหว่างเรียนจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษา และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่แตกย่อยมาจากมาตรฐานการเรียนรู้และเป็นข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

3. หลังเรียน จุดประสงค์ของการวัดและประเมินหลังเรียนเพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียนโดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและระหว่างเรียน การวัดและ

ประเมินหลังเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ข้อมูลจากการวัดและประเมินหลังเรียน มีจุดประสงค์หลักคือใช้ในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลหลังเรียนอาจจะเป็นข้อมูลก่อนการเรียนในระดับต่อไป จึงเป็นประโยชน์ทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์

จากที่กล่าวมาสรุปหลักการวัดและประเมินผลตามแนวปฏิรูปการศึกษานับพัฒนาการของผู้เรียน การใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ไม่จำเป็นต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ทุกคนมีความโปร่งใสและถ้อยแถลงความรู้ไปสู่ชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงมีจุดเน้นที่เปลี่ยนไป จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้สอนที่ต้องเข้าใจความหมาย ความสัมพันธ์ หลักการตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ของการวัดและประเมินผลเพื่อที่จะสามารถประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถที่ได้ไปใช้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป พร้อมนี้หลังจากที่ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการวัดประเมินผลทางการศึกษาแล้ว จะนำประเด็นที่เกี่ยวข้องไปพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

หมวดที่ 6 การพัฒนาคุณภาพครู

1. การเตรียมการสำหรับอาจารย์ใหม่

มีการปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ให้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ คำสั่งและข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนพันธกิจของพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562 ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการศึกษา 2) การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม 3) การบริการวิชาการแก่สังคม 4) การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และ 5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายกำหนด และกฎหมาย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่คณาจารย์

2.1 การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอน

(1) ส่งเสริมอาจารย์ให้มีการเพิ่มพูนความรู้สร้างเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาการสอนและการวิจัยอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนด้านการศึกษาต่อ ฝึกอบรม ศึกษาดูงานทางวิชาการและวิชาชีพในองค์กรต่าง ๆ การประชุมทางวิชาการในระดับชาติและนานาชาติ และการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการผ่านวารสารระดับชาติและนานาชาติ และเผยแพร่ผ่านสื่ออื่น ๆ

(2) การเพิ่มพูนทักษะการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย

(3) จัดอาจารย์พี่เลี้ยงให้แก่อาจารย์ใหม่

2.2 การพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ

(1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม

(2) มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการที่สามารถขอตำแหน่งทางวิชาการได้

(3) สนับสนุนให้อาจารย์ศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เช่น ในระดับ Postgraduate

หมวดที่ 7 การประกันคุณภาพหลักสูตร

1. การกำกับมาตรฐาน

หลักสูตรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับอาจารย์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ดังนี้

1.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

กำหนดให้มีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวนอย่างน้อย 5 คน มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และต้องมีผลงานทางวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญาและเป็นผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางวิชาการ อย่างน้อย 1 รายการ ในรอบ 5 ปีย้อนหลัง มีหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร

1.2 อาจารย์ประจำหลักสูตร

อาจารย์ประจำหลักสูตร มีคุณวุฒิขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์และต้องมีผลงานทางวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณาแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางวิชาการ อย่างน้อย 1 รายการ ในรอบ 5 ปีย้อนหลัง มีหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร

1.3 อาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้สอน อาจเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษที่มีคุณวุฒิ ขั้นต่ำปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือมีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน หรือในสาขาวิชาของรายวิชาที่สอน ในกรณีที่มีอาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนก่อนที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 จะประกาศใช้ ให้สามารถทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนต่อไปได้ ในกรณีของอาจารย์พิเศษอาจได้รับการยกเว้นคุณวุฒิปริญญาโท แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณวุฒิขั้นต่ำระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 ปี ทั้งนี้ โดยมีอาจารย์ประจำเป็นผู้รับผิดชอบรายวิชาควบคู่กับอาจารย์พิเศษ

1.4 การปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลาที่กำหนด

การปรับปรุงหลักสูตรต้องไม่เกิน 5 ปี จะต้องปรับปรุงให้เสร็จและอนุมัติ/ให้ความเห็นชอบ โดยสภามหาวิทยาลัย เพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.5 การดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ระดับหลักสูตร และการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ อาจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน เพื่อการประกันคุณภาพ ภายในระดับหลักสูตร และการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

2. บัณฑิต

จัดให้มีการผลิตบัณฑิต หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาการ มีคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 คือ เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีจิตสำนึกและความ รับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก และมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย สามารถมีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี

2.1 คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

2.1.1 มีระบบการประเมินบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยผู้ใช้บัณฑิต จำนวนบัณฑิตที่รับการประเมินจากผู้ ใช้ บัณฑิตจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

2.1.2 มีการนำผลการประเมินบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยผู้ใช้บัณฑิต เสนอต่อที่ประชุม หลักสูตรเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตร

2.2 ร้อยละของบัณฑิตปริญญาตรีที่ไ้ทำงานทำ หรือประกอบอาชีพอิสระ

2.2.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สํารวจบัณฑิตปริญญาตรีที่ไ้ทำงานทำ หรือ ประกอบอาชีพอิสระ ภายในระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่สำเร็จการศึกษา

2.3 บัณฑิตปริญญาตรีมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สอบผ่านภาษาอังกฤษและ เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2.3.1 มีระบบและกลไกในการส่งเสริมบัณฑิตปริญญาตรีที่พึงประสงค์สอบผ่าน ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร

2.5 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

ประวัติความเป็นมาการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เมื่อปีพุทธศักราช 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร ทรง

พระราชทานว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์บำรุงประจำปี และก่อสร้างสถานศึกษาของมหาวิทยาลัย

ครั้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงอุปถัมภ์ด้วยทรงพระราชทานพระราชทรัพย์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชประสงค์ดังกล่าวแล้วนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงตั้งพระวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยขึ้น 3 ประการดังนี้ 1) เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร 2) เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ 3) เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการแล้วปรากฏว่า พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมาเพื่อที่จะให้พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมทั้งพระเถรานุเถระจึงได้ประกาศแต่งตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้นโดยอาชยนามว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม 2) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ 3) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและนอกประเทศ 4) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน 5) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการค้นคว้าได้ตอบ หรืออธิบายได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ 6) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลสมัย 7) เพื่อความเจริญก้าวหน้าและคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้ ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ปัจจุบันเรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันแห่งนี้เริ่มเปิดให้มีการอบรมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวิทยาเขตอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศรวม 7 แห่ง คือ 1) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำปาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยในพระอุปถัมภ์ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม 3) วิทยาเขตอีสาน บ้านโนนชัย อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น 4) วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ 5) วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วัดพระมหาธาตุ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 6) วิทยาเขตร้อยเอ็ด บ้านดงลาน อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 7) วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธาวาส อำเภอมือง จังหวัดเลย 3 วิทยาลัยคือ 1) มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา 2) วิทยาลัยศาสนศาสตร์กาฬสินธุ์ อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร

2.5.2 ประวัติความเป็นมา

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 โดยพระเดชพระคุณพระเทพโมลี (ประจวบ กนตจาโร) (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เจ้าอาวาสวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร และผู้อำนวยการโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เป็นองค์ประธานเปิดการศึกษา มีนักศึกษารุ่นแรก จำนวน 11 รูป และเป็นวิทยาเขตแห่งแรกของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

ความสำคัญของการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้จะต้องอนุวัติให้ทันกับความเจริญของโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร) วัดมกุฏกษัตริยาราม ขณะทรงดำรงตำแหน่งนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระประสงค์ที่จะขยายการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2513-2514 ได้ทรงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ร่างหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และประกาศใช้เป็นหลักสูตรหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2514 สมัย ฯพณฯ สุกิจ นิมมานเหมินทร์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อกระทรวงประกาศใช้หลักสูตรแล้ว พระองค์ท่านได้เปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมแห่งแรกขึ้น ชื่อว่า โรงเรียนวชิรมกุฏ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหลังวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร เป็นสาขาแห่งหนึ่งของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้หลักสูตร พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ในปีเดียวกันนี้ นายฉบบั คุณนายสงวน ขุจิตตารมย์ ได้มีจิตศรัทธาถวายที่ดินจำนวน 186 ไร่ ที่ ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อมาได้มีผู้บริจาคซื้อถวายเพิ่มเติมเป็น 736 ไร่) ให้เป็นที่ตั้งสถานศึกษาของคณะสงฆ์ ขยายการศึกษาออกไปสู่ชนบทและเปิดทำการสอนพระภิกษุสามเณรขึ้นได้ทรงวางวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ไว้ 6 ประการ คือ 1) เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ 2) เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร 3) เพื่อเป็นสถานที่พักอาศัยเล่าเรียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ 4) เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 5) เพื่อเป็นสถานที่อบรมในด้านการศึกษาปฏิบัติธรรม 6) เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาฝึกอบรมพระภิกษุผู้จะปฏิบัติศาสนกิจในระดับสูง เช่น งานด้านการปกครอง การเผยแผ่ การสาธารณูปการ เป็นต้น ขณะที่ทรงเตรียมการจะดำเนินงานภายหลังชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จสิ้นแล้ว แต่พระดำริดังกล่าวยังไม่ทันสัมฤทธิ์ผล พระองค์ทรงสิ้นพระชนม์เสียก่อน เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2514 ต่อมาปี พ.ศ. 2516 พระเถรานุเถระผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติหลายรูป เช่น

- 1) สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ฯ วัดบวรนิเวศวิหาร
- 2) สมเด็จพระญาณวโรดม (ประยูร สนตงกูโร) วัดเทพศิรินทราวาส
- 3) สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) วัดมกุฏกษัตริยาราม
- 4) พระเทพเมธาจารย์ (สุวรรณ กณจโน) วัดมกุฏกษัตริยาราม
- 5) พระธรรมวราจารย์ (แบน กิตติสาโร) วัดบวรนิเวศวิหาร
- 6) พระธรรมเจติยาจารย์ (วิริยงค์ สิริธโร) วัดธรรมมงคล
- 7) พระเทพปัญญาภวี่ (บรรจง กลลิต) วัดมกุฏกษัตริยาราม

โดยร่วมกันก่อตั้งสถาบันสงฆ์แห่งนี้ขึ้น เริ่มแรกใช้ชื่อว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวังน้อย เป็นที่รู้จักกันของประชาชนโดยทั่วไปว่า วิทยาลัยสงฆ์วังน้อย ในปี พ.ศ.2519 ได้ขอตั้งเป็นวัดชื่อ วัดชูจิตธรรมาราม เพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์สกุลชูจิตารมย์ผู้ถวายที่ดินเพื่อการก่อตั้งครั้งแรก ต่อมาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2520 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระนามาภิไธย ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารว่า มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย และทรงพระราชทานพระนามาภิไธยย่อว่า ม.ว.ก. ภายใต้สีม้าธรรมจักร พร้อมทั้งพระราชทานสุภาชิตว่า วชิรูปมจิตโต ลียา (พึงเป็นผู้มีจิตแกร่งประดุจเพชร) ให้เป็นตราประจำวิทยาลัย

ด้านการบริหาร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ภายใต้พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2540 ได้แบ่งส่วนงานการบริหารงานของวิทยาเขตออกเป็น 3 ส่วนงาน คือ 1) สำนักงานวิทยาเขต 2) ศูนย์บริการวิชาการ 3) วิทยาลัยศาสนศาสตร์

ปัจจุบันวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรทำหน้าที่บริหารงานประจำวิทยาเขตประกอบด้วย

- 1) พระกิตติสารสุธี รองอธิการบดี
- 2) ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายคฤหัสถ์
- 3) พระครูพิศิษฐ์ธรรมนิเทศ ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ
- 4) พระมหาโชควรรณ อากาศโร ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต
- 5) พระครูวิภัชธรรมวิจิตร ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์

และจำนวนบุคลากรประจำวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้ง อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 26 รูป/คน โดยเป็นพระภิกษุ จำนวน 9 รูป และคฤหัสถ์ จำนวน 17 คน

ด้านการศึกษา

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ หลักสูตร ศาสนบัณฑิตใช้อักษรย่อว่า ศน.บ.โดยใช้ระบบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยได้เปิดการเรียนการสอนตามลำดับดังต่อไปนี้

ในปี 2526 ได้เปิดสอนวิชาศาสนาบังคับและวิชาพื้นฐานทั่วไป ใน 2 ระดับชั้น คือ ศาสนศาสตร์ปีที่ 1 และปีที่ 2 ส่วนชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ต้องเข้าไปศึกษาต่อที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวร-นิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร (รุ่นที่ 4 เป็นรุ่นสุดท้ายที่เข้าไปศึกษาต่อที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร)

ในปี 2531 เปิดการเรียนการสอน 2 คณะคือ 1) คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ 2) คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกสังคมวิทยา ในปี 2534 เปิดการเรียนการสอน 3 คณะคือ 1) คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ 2) คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกสังคมวิทยา 3) คณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ ในปี 2542 เปิดการเรียนการสอนครบ 4 คณะคือ 1) คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ 2) คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 3) คณะศึกษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ 4) คณะศาสนาและปรัชญา วิชาเอกปรัชญา

ในปี 2545 เปิดการสอนเพิ่มอีก 1 สาขาวิชา คือ 1) คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกรัฐศาสตร์ การปกครอง ปัจจุบันได้เปิดสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้ ก) คณะมนุษยศาสตร์ เปิดสอนวิชาเอกดังต่อไปนี้ 1) วิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ วิชาโทภาษาไทย ข) คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนวิชาเอกดังต่อไปนี้ 1) วิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ วิชาโทบริหารการศึกษา 2) วิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ วิชาโทภาษาไทย ค) คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอนวิชาเอกดังต่อไปนี้ 1) วิชาเอกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา วิชาโทการให้คำปรึกษาและการแนะแนว 2) วิชาเอกรัฐศาสตร์การปกครอง วิชาโทพุทธศาสตร์ 3) วิชาเอกรัฐศาสตร์การปกครอง วิชาโทสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ง) คณะศาสนาและปรัชญา เปิดสอนวิชาเอกดังต่อไปนี้ 1) วิชาเอกปรัชญา วิชาโทศาสนาเปรียบเทียบ

ในปี 2548 วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้ขออนุมัติเปิดศูนย์การศึกษาปราชญ์บุรีที่วัดป่าทรงคุณ ตำบลดงพระราม อำเภอเมือง จังหวัดปราชญ์บุรี โดยมีนักศึกษารุ่นแรกจำนวน 23 รูป และนักศึกษารายวิชาชีพครู จำนวน 23 คน

ในปี 2549 ขออนุมัติเปิดโครงการบัณฑิตศึกษา (ระดับปริญญาโท) ได้เปิดสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3 สาขาวิชาดังนี้ 1) สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา 2) สาขาวิชา รัฐศาสตร์การปกครอง 3) สาขาวิชาการจัดการศึกษา (บริหารการศึกษาในปัจจุบัน)

ปัจจุบันในระดับปริญญาตรีมีการเรียนการสอน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (คณะศึกษาศาสตร์) สาขาวิชาการปกครอง (คณะสังคมศาสตร์) และสาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม (คณะศาสนาและปรัชญา)

ปรัชญา/ปณิธาน

ความเพียรเลิศ อดทนเยี่ยม เปี่ยมกตัญญู รู้สัจจะ

วัตถุประสงค์หลัก

1. ผลิตบัณฑิตพระภิกษุ สามเณรให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาในระดับชาติและนานาชาติ
2. ผลิตบัณฑิตคฤหัสถ์ทุกคนให้เป็นคนดี คือ คิดดี พูดดี และทำดีตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาบริการวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาแก่สังคมให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นประจักษ์ชัดเจนต่อสังคมไทยและสังคมโลก
3. ผลิตบัณฑิตเป็นผู้นำเพื่อสร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งทางสังคมศาสตร์และมีคุณภาพทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
4. ผลิตบัณฑิตเป็นผู้นำเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา การเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางทางวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาท
5. ผลิตบัณฑิตเป็นผู้นำเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งสมานฉันท์ความเอื้ออาทรต่อกันและความสามัคคีโดยใช้หลักสาราณียธรรมและพรหมวิหารธรรม
6. สร้างระบบการบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีลักษณะของความเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางพระพุทธศาสนาและมีมาตรฐานระดับสากล

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษ่า ฝึกอบรมปฏิบัติจิตภาวนา ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

พันธกิจ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งจะผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยความรู้ดีทั้งทางธรรมและทางโลก ความสามารถดีในการคิด พูด ทำ มีคุณธรรมจริยธรรมประจําใจ สามารถควบคุมกายวาจาใจให้สงบเย็นมีอุดมคติและมีอุดมการณ์มุ่งอุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม

เอกลักษณ์มหาวิทยาลัย และอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย

อัตลักษณ์ บัณฑิตมีความรอบรู้ในหลักพระพุทธศาสนาและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติและนานาชาติ

เอกลักษณ์ บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติและนานาชาติ

สถานที่ตั้ง

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่บนถนนพหลโยธิน ระหว่างกิโลเมตรที่ 73 - 74 สายกรุงเทพมหานคร- สระบุรี ภายในวัดชูจิตธรรมาราม เลขที่ 57 หมู่ที่ 1 ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13170 หมายเลขโทรศัพท์ที่จะติดต่อ วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 0-3574-5037-8 โทรสาร 0-3574-5037

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภควัต โอวาท (2565) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธี ดุลยภาพสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด การวิจัยนี้มี ความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นและพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 92 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 6 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อประเมิน สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความ ต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านการเงิน และด้านนักเรียน 2) รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีดุลยภาพ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน 29 วิธีดำเนินการ ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน มี 10 วิธีดำเนินการ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มี 7 วิธีดำเนินการ ด้านงบประมาณและการเงิน มี 6 ดำเนินการ และด้านนักเรียน มี 6 วิธีดำเนินการ (4) การประเมิน และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร) (2562) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต 2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา 2) มาตรฐานวิชาชีพครูคือ ค่านิยมและ คุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองและชุมชน 3) กระบวนการพัฒนา (1) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถ ในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้าง

โครงการพัฒนาอบรม การ คุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การ พัฒนาการให้คำปรึกษากับ นิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ ยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมี เรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดีคุณธรรม จริยธรรม การประเมิน คุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้ คำปรึกษากับนิสิต ครู อาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ ผู้เรียน (3) หลักธรรมที่ใช้ ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน 4 บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณธรรม จริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ 4 3. ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง

ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี (บทคัดย่อ : 2559) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาอาจารย์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีสภาพปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านการเขียนตำราและบทความทาง วิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรมเท่ากันกับด้านการ บริการวิชาการ และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนความ ต้องการการพัฒนาของ อาจารย์พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความ ต้องการ การพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดคือ ด้านการเขียนตำราและ บทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย และต่ำที่สุดคือด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา 2. รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ดังนี้ 2.1 กิจกรรมหลัก ซึ่งมี 3 มิติ แต่ละมิติมุ่งประกอบอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ 1) มิติการสร้าง องค์ความรู้และ ถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่น มุ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการวิจัย และการเขียนตำราและบทความ ทางวิชาการ 2) มิติการผลิตบัณฑิต มุ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการสอน และด้านการ เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา และ 3) มิติการพัฒนา มุ่งองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการบริการวิชาการ และด้าน การ ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2.2 กิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การสร้าง กิจกรรมการพัฒนาอาจารย์ 3) การติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) การดำเนินการบริหารทรัพยากร 3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปาน กลาง ส่วนผลการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ผลประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการสอน รองลงมาคือ ด้าน การวิจัย และด้านการบริการวิชาการ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

สมชาย พัทธเสน (บทคัดย่อ:2559) ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา Strategies for Encouraging to obtain Academic Position of Instructors in Faculty of Education, Burapha University ผลการวิจัยพบว่า 1. กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มี 3 ระดับ ประกอบด้วย 1.1 กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ สร้างศักยภาพการเป็นมหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งทางด้านวิจัยเพื่อ พัฒนางานวิจัยที่ทันสมัยสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงและเชื่อม โยงสู่เครือข่ายสากล และสร้างระบบการดูแลคณาจารย์หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเพื่อสร้างสรรคงานวิจัยอย่าง ต่อเนื่อง 1.2 กลยุทธ์ระดับคณะได้แก่ สนับสนุนการเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นวิจัยและสนับสนุนการเผยแพร่ตี พิมพ์ผลงานวิจัยทั้งของคณาจารย์และนิสิตส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียน รู้แบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติ หรือนานาชาติเป็นประจำทุกปี 1.3 กลยุทธ์ระดับบุคคล ได้แก่ สร้างเจตคติต่อตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการการสร้างความเชื่อมั่น และความตระหนัก ในตนเองต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการด้วยค่าตอบแทน และการยอมรับนับถือเพิ่มมากขึ้น 2. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

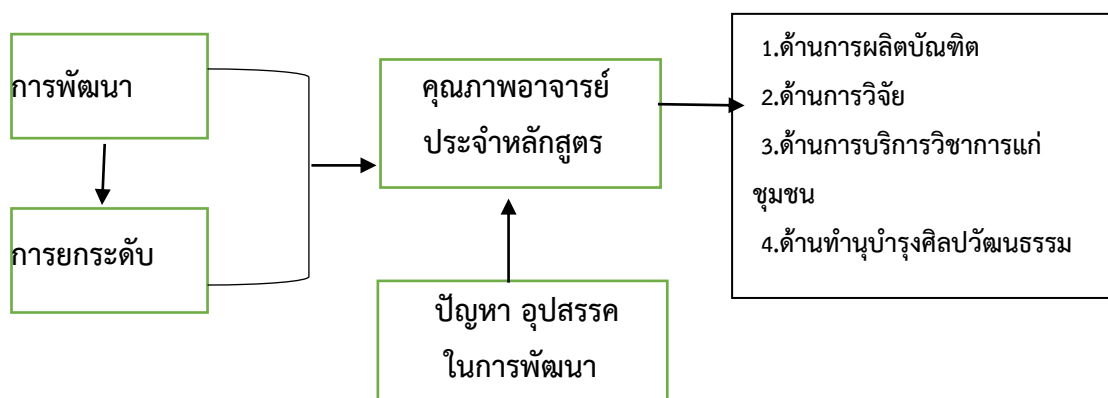
สรุป

คำว่า "การพัฒนาอาจารย์" เป็นคำที่มีความคิดรวบยอดทั้งอย่างกว้างและอย่างแคบอย่างกว้างจะครอบคลุมถึงการพัฒนาวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น งานวิจัย การสอน การบริการวิชาการ การบริหารและการจัดการ และเรื่องเกี่ยวกับบุคลากร อย่างแคบเพียงครอบคลุมงานปรับปรุงการสอนของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา โดยที่ขอบเขตของการวิจัยนี้จะมุ่งเน้นภาระงานทั้ง 4 ด้านเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถใช้ผลการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้จะอยู่ในรูปแบบของกระบวนทัศน์เชิงพัฒนา(Development Paradigm) หรือการวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของอุดมศึกษาในสถาบันสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชน สถาบันราชภัฏ และมหาวิทยาลัยราชวมงคล

การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่และมีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิงและบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปเป็นเน้นที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าทีนี้โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) หลังจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยจะนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป

2.6 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดของ สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ เกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ (สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ. 2556)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย” การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน(Current Problem) ซึ่งไม่สามารถหาคำตอบได้จากเอกสาร จึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงซึ่งทันต่อสถานการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.2 เทคนิคและวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.5 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 75 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 38 รูป/คนโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

3.2 เทคนิคและวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 38 รูป/คน

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย มี 2 ประเภท คือ

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลสำหรับการวิจัย 2 ประเภท คือ

1.ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ข้อมูลที่เก็บมาจากภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือการวิจัยที่ยังไม่มีการจัดกระทำใด ๆ กับข้อมูล นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่ได้จากการสนทนา การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ข้อมูลที่มีผู้จัดกระทำไว้ หรือรวบรวมเรียบเรียงไว้แล้ว เช่น เอกสารการประเมินตนเอง(SAR) การประเมินหลักสูตร ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ รายงานประจำปี เอกสารราชการ และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ที่มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการและขั้นตอนของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การสำรวจปัญหา

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนปฏิบัติการในรูปวงจร 4 วงจร มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

-ขั้นวางแผน (Plan)

-ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action)

-ขั้นสังเกต (Observe)

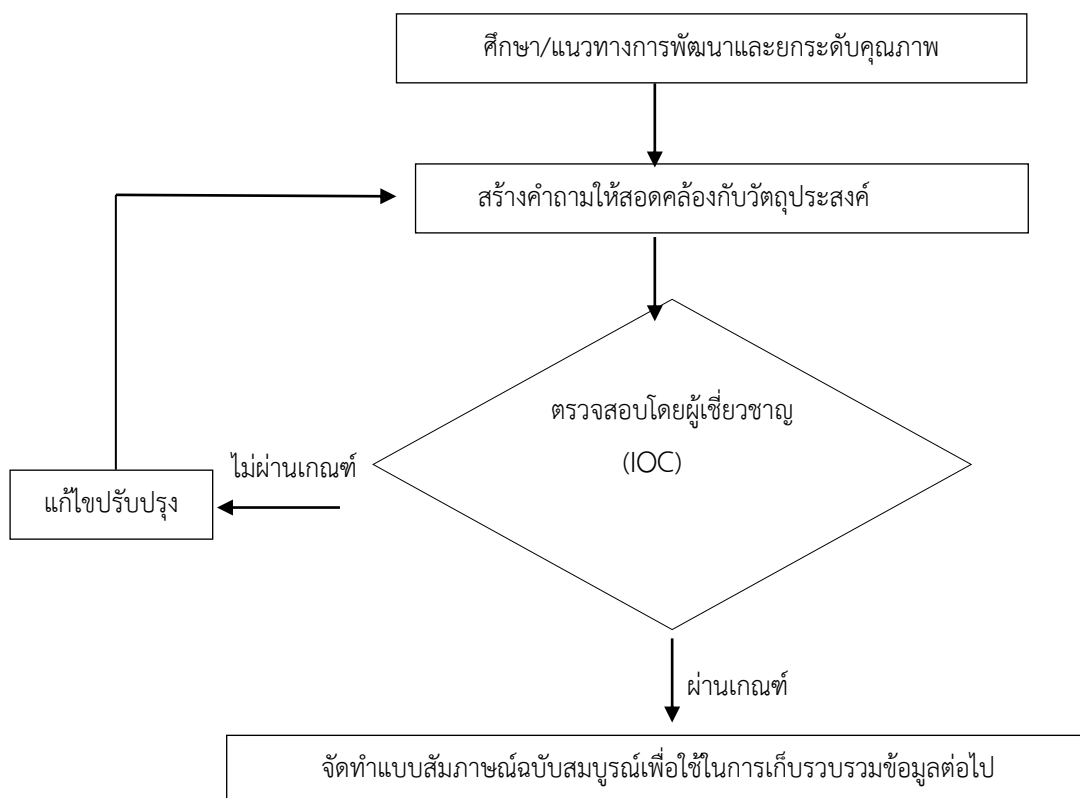
-ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ(Reflect)

รูปแบบแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถาบันและระดับหลักสูตร โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คือ 1.ผู้บริหาร จำนวน 3 รูป 2.ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รูป/คน 3.อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 15 รูป/คน 4.เจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน 5.นักศึกษา จำนวน 3 สาขาวิชา ๆ ละ 5 รูป/คน รวมทั้งหมด 38 รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยผ่านการแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณ

ราชวิทยาลัย โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาและยกระดับ ส่วนที่ 3 ภาระงานของอาจารย์ประจำหลักสูตร ทั้ง 4 ด้าน รายละเอียดและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัยมีดังนี้

การสร้างแบบสัมภาษณ์

3.4.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ระดมความคิดออกแบบเครื่องมือการวิจัย
2. สร้างเครื่องมือวิจัยแต่ละประเภท
3. ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย
4. หลังจากสร้างเครื่องมือแล้วได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

(Content) จำนวน 3 รูป/คน ดังนี้

- 1) ผศ.ดร.จำรุณ พริกบุญจันทร์ อาจารย์พิเศษ ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) ผศ.ดร.พนิต ดั่งตลิว อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

3) ผศ.อาทิตย์ ชูชัย อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขข้อความให้ถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่มีความตรงตามเนื้อหา และมีความสอดคล้องเหมาะสมของคำถาม (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมของคำถาม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสมของคำถาม

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความเหมาะสมของคำถาม

6. นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษานำหนังสือบันทึกข้อความจากรองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 3 สาขาวิชา เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2. อธิบายและชี้แจงพร้อมทั้งขอความร่วมมือและขอเวลาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางวิชาการเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

4. ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เทคนิคการสังเกตการณ์ช่วยในการดูความตั้งใจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยและแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และประเมินผล ที่วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยแล้ววิเคราะห์ข้อมูล สำหรับตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์แบบอุปนัย

2. วิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล

- การกระทำ

- กิจกรรมต่างๆ

3. วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล

4. วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย(Research Objectives) ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 38 รูป/คน ประกอบด้วย 1.ผู้บริหาร จำนวน 3 รูป 2.ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รูป/คน 3. อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 15 รูป/คน 4.เจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน 5.นักศึกษา จำนวน 3 สาขาวิชาละ 5 รูป/คน รวมทั้งหมด 38 รูป/คนแล้วนำแบบสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอบปัญหาวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.1 แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

4.1.1 แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร จากการศึกษา ประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Center) มุ่งส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวทางพระพุทธศาสนา และมุ่งเสริมสร้างทักษะของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสำคัญกับนักศึกษา การส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษา และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนอย่างเป็นกัลยาณมิตร อนึ่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้ปฏิบัติตามกรอบพันธกิจทั้ง 5 ด้าน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ

(1) ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนาให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและกระจายโอกาสให้พระภิกษุ-สามเณร คฤหัสถ์และผู้สนใจได้ศึกษามากขึ้น

(2) วิจัยและพัฒนางานวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่ องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย

(3) สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชนและท้องถิ่น สามารถชี้นำสังคมและยุติข้อขัดแย้งในหลักวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

(4) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม และ

(5) จัดการระบบบริหารการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานสากล

ในปีการศึกษา พ.ศ.2563-65 ที่ผ่านมา คณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาได้เสนอแนะประเด็นปัญหาการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ในการประกันคุณภาพการศึกษา ใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ดังนี้

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับการเปลี่ยนแปลงของยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน โดยเน้นความผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมคู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านภาษามากกว่า 1 ภาษา (ภาษาสากลและภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน) เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการแข่งขันในตลาดแรงงานกลุ่มประเทศอาเซียนและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ต้องมีแผนในการพัฒนาผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ บทความ ตำรา เอกสารการวิจัยระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยการพิจารณาจากการแต่งตำราหรือเอกสาร บทความทางวิชาการ การร่วมประชุมสัมมนาบนเวทีระดับนานาชาติ ของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นตัวชี้วัด

อีกทั้ง ควรมีแนวทางหรือวิธีการส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์ได้มีสิทธิ์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้รับการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในสาขาวิชาที่มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในอนาคตและทำงานวิจัย ผลิตผลงานทางวิชาการ ตำรา การเสนอผลงานในระดับชาติ และนานาชาติเพื่อพัฒนาอาจารย์ และการขอตำแหน่งทางวิชาการ ที่สำคัญทางหลักสูตรหรือสาขาวิชาควรมีการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ต้องเป็นผลงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรแต่ละท่าน หลักสูตรหรือสาขาวิชา ควรได้จัดทำขอความร่วมมือพื้นที่การเผยแพร่

ผลงานทางวิชาการจากวารสารของวิทยาเขต ผลงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรควรได้เขียนขึ้น นอกจากผลงานวิจัยที่จัดทำปกติ ได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและพัฒนา ตามแผนบริหารหลักสูตร ดังนี้ ควรส่งเสริมให้อาจารย์ประจำหลักสูตรมีผลงานวิชาการเป็นรายบุคคล และจัดสรรงบประมาณในการตีพิมพ์ลงในฐาน TCI ควรส่งเสริมแรงจูงใจในการเขียนผลงานวิชาการลงในวารสารของวิทยาเขต และการเขียนบทความวิชาการให้เข้ากับยุคสมัยและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบัน

และคณะกรรมการยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หลักสูตรหรือสาขาวิชาควรวางแผนพัฒนา อาจารย์ด้านผลงานวิจัยและการเขียนบทความวิชาการ อย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง ควรบริหารความเสี่ยงต่อการคงอยู่ของอาจารย์ประจำหลักสูตร และการเกษียณอายุราชการ ควรมีกองทุนส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์ด้านงานวิจัยและการเขียนบทความวิชาการ และตีพิมพ์ในวารสาร TCI อย่างน้อยปีละ 1 เรื่องต่อ 1 บุคคล อาจารย์ประจำหลักสูตรแต่ละรูป/คน ควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับแผนพัฒนาตนเอง อย่างละเอียดในรอบระยะเวลา 5 ปี และแผนย่อยรายปีด้วย ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และขอตำแหน่งทางวิชาการมากขึ้น ส่งเสริมให้อาจารย์นำเสนอ บทความวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ในด้านวิชาการและช่วยเหลือสังคม อาจารย์ประจำหลักสูตรจัดทำแผนพัฒนาตนเองในรอบระยะเวลา 5 ปี และแผนย่อยรายปี วางแผนส่งเสริมให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกและขอ ตำแหน่งทางวิชาการ และวางแผนส่งเสริมให้อาจารย์นำเสนอบทความวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ในด้านวิชาการและช่วยเหลือสังคม

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ ผลิตบัณฑิต งานวิจัย บริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และทำให้องค์การมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ จึงได้กำหนด เป้าหมาย ของการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ประจำ หลักสูตร ของวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ไว้ดังนี้ 1. มุ่งเน้นจัดหา และพัฒนาบุคลากรทั้ง สายวิชาการ และสายสนับสนุนให้เพียงพอ ตามเกณฑ์ที่ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถทางวิชาการของบุคลากร ให้นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้ มีคุณภาพ และได้ มาตรฐาน 2. ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาวิจัย มุ่งสร้างผู้นำทางการวิจัยภายใต้ ความร่วมมือกับสถาบันที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ โดยจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริม ให้อาจารย์ได้ ทำงานวิจัยอย่างทั่วถึง และให้นำไปสู่การตีพิมพ์ในวารสาร 3. ให้ความสำคัญทางด้าน ประกันคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการประกันคุณภาพ ของทุกหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง และกำหนด มาตรฐานการในการประกันคุณภาพให้เป็นภารกิจของบุคลากรทุกคน และ 4. ให้มีการพัฒนาระบบ การบริหารจัดการพัฒนาด้านกายภาพ เพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ และ

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดหาครุภัณฑ์สำนักงาน และการศึกษาเพื่อทดแทนของเดิมที่ชำรุดหรือล้าสมัยด้วย

จากประเด็นปัญหาที่คณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา ได้เสนอแนะดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้ดำเนินการพัฒนาและแก้ไข มีการประชุม ปรีกษา ทาหรือและดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยทั้ง 3 สาขาวิชา มีการประชุมเพื่อกำหนดให้อาจารย์ผู้บรรยายในรายวิชานั้น ๆ ให้มีการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาที่ 2 ในบางรายวิชาที่เปิดทำการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสอดแทรกทักษะทางด้านภาษาและการกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและถ่ายทอดความรู้ต่อผู้อื่น เช่น โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษา โครงการที่ประกอบด้วยความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น อีกทั้ง ได้ติดตามผลจากแผนการพัฒนาอาจารย์ให้บรรลุตามแผนในรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยการวิจัยและการสร้างผลงานทางวิชาการ และการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีการทำแผนพัฒนาอาจารย์ ดังนี้ หลักสูตรมีการกำกับติดตามแผนพัฒนาอาจารย์เป็นรายบุคคล เพื่อส่งผลต่อเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ และมีการวิเคราะห์ปัจจัยจูงใจ ปัจจัยอุปสรรคของการพัฒนาตนเองของอาจารย์ให้บรรลุเป้าหมาย และการวางแผนการดำเนินงานเพื่อลดผลกระทบจากปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และส่งเสริมผลทางบวกที่มาจากปัจจัยจูงใจ เช่น การเพิ่มอาจารย์ประจำหลักสูตร การลดภาระงานสอนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับการปฏิบัติภารกิจของอาจารย์ประจำหลักสูตร การเพิ่มงบประมาณการพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยมีเป้าหมาย ดังนี้ **เป้าหมายระยะสั้น** อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ขอรับผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการผู้ตรวจประเมินคุณภาพการศึกษา ภายใน เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุง แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติงาน และการปรับปรุงจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษาต่อไป และ**เป้าหมายระยะกลาง** อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จัดทำแผนพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมีความยั่งยืน พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาอาจารย์ให้ผลิตผลงานทางวิชาการ สื่อการสอน ตำรา เทคนิคการสอน การวิจัยและการเขียนบทความจากงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการ พร้อมทั้งการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาตินานาชาติ **สุดท้ายเป้าหมายระยะยาว** อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จัดทำแผนการปฏิบัติการ นำผลการประเมินคุณภาพภายในไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการ

ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งการจัดทำแผนระยะยาวเพื่อส่งเสริมให้อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและแผนการพัฒนาอาจารย์รายบุคคลให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

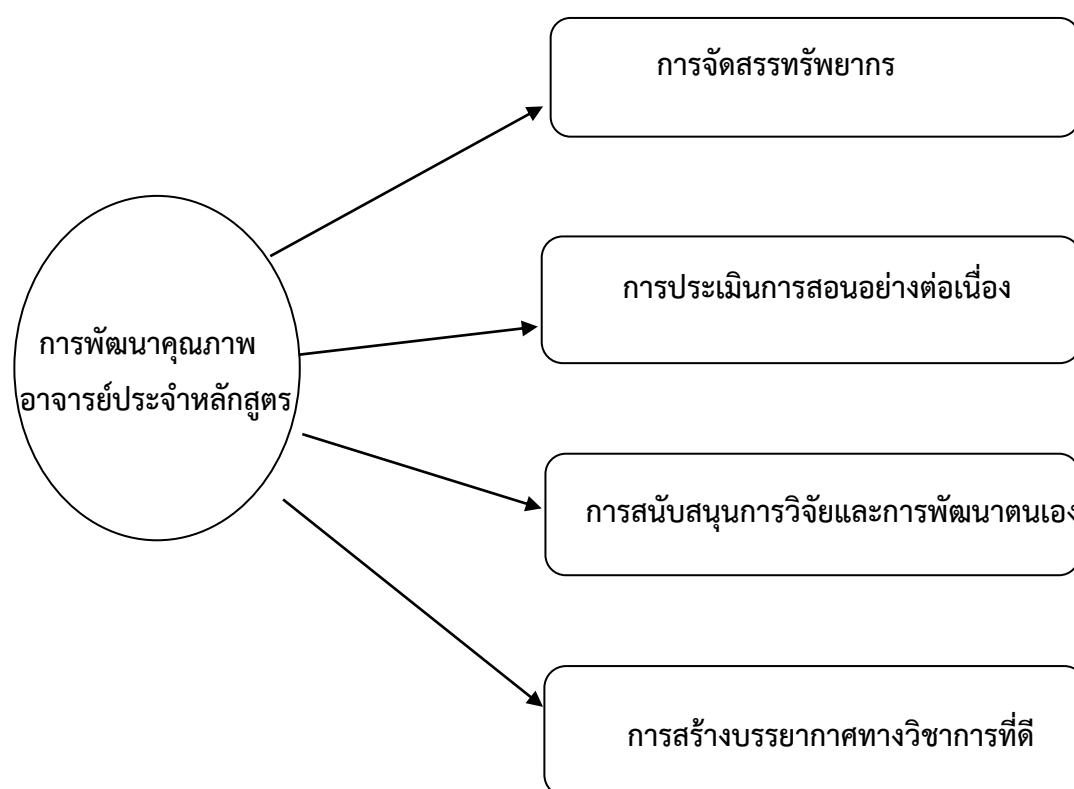
4.1.2 แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร จากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา รวมทั้งหมด 38 รูป/คน ทุกคนเห็นว่าการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นการเตือนให้เราเกิดการตั้งรับ ตื่นตัว และสร้างสรรค์นวัตกรรม ทางเทคโนโลยีให้มีความยืดหยุ่น ปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเรียนการสอนออนไลน์ในอนาคตนั้นไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบใดก็ตาม สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจน คือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องยอมรับและเรียนรู้ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งในการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้สอนเห็นว่าการเรียนการสอนออนไลน์ยังไม่สามารถทดแทน การเรียนการสอนแบบห้องเรียนจริง ๆ ได้ ไม่ใช่ทุกวิชาจะสามารถเปลี่ยนมาสอนแบบออนไลน์ได้ทั้งหมด ต้องคำนึงถึง ความเหมาะสม และประสิทธิภาพของการสอน เพราะห้องเรียนออนไลน์ยังทดแทนไม่ได้ คือ "การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน" ทั้งอาจารย์ผู้สอน ทั้งผู้เรียน และระหว่างผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเรียน

และแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ยังมีอีกหลายประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของอาจารย์ เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เช่น การมีตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีวุฒิการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการที่เหมาะสม การบริหารและการพัฒนาอาจารย์ สถาบันต้องมีการจัดสรรและจัดหางบประมาณในการพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้บริหารสถาบันต้องมีการวางแผนระยะยาวด้านอัตราากำลังด้านอาจารย์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษา การประเมินการสอนและการพัฒนาทักษะ มี การประเมินการสอนของอาจารย์และนำผลการประเมินมาใช้ในพัฒนาทักษะและคุณการสอนของอาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีการปฐมนิเทศใหม่ ๆ เพื่อแนะนำด้านการจัดทำแผนการสอน, การประเมินผลผู้เรียน, เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และข้อมูลอื่น ๆ ของหลักสูตร การสนับสนุน การวิจัยและการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนานักศึกษาของอาจารย์ และการควบคุมและส่งเสริมให้อาจารย์พัฒนาตนเองในการสร้างผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการระหว่างอาจารย์ทั้งในและระหว่างหลักสูตร การออกแบบและจัดกิจกรรมเรียนรู้ อาจารย์ควรออกแบบและจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่

เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน และควบคุมและติดตามผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ อาจารย์ควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ และความสามารถของนักศึกษา และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

โดยรวมแล้ว การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีการจัดสรรทรัพยากร การประเมินการสอนอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาตนเอง และการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่ดี

แผนภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร

4.2 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีระบบการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ ดังนี้

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน งานด้านวิชาการและกรอบภาระงานด้านอื่น ๆ ตามแผนปฏิบัติราชการ และดำเนินงานตามแผนพัฒนาตนเองของอาจารย์

ประจำหลักสูตรแต่ละท่าน (IDP) และจัดทำแฟ้มสะสมงานรายบุคคล (Portfolio) และควรกำหนดให้อาจารย์ต้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลตามความต้องการของอาจารย์ และเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีการเปิดหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาอาจารย์ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การผลิตงานทางวิชาการ เป็นประจำทุกปี มีการส่งเสริมหรือสร้างโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนระหว่างอาจารย์ในหลักสูตร หรือการทำวิจัยการเรียนการสอนที่สามารถนำไปเผยแพร่ในการประชุมวิชาการ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเดียวกันของหลาย ๆ สถาบัน อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ และการนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการ รวมทั้งผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนด

สิ่งที่เกิดขึ้นกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้รับการพัฒนาอบรมความรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ตามกรอบคุณวุฒิมาตรฐานอุดมศึกษา (E-Portfolio) พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (IDP) และจัดทำแฟ้มสะสมงานรายบุคคล (Portfolio) ด้วย และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร เข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ทั้งในและนอกสถาบัน ในปีการศึกษา 2564 พบว่า มีการประเมินการพัฒนาอาจารย์ในด้านวิชาการ ได้แก่ ผลงานตีพิมพ์ของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 4 เรื่อง และผลของการอบรมพัฒนาอาจารย์ทางด้านวิชาการของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถนำมาพัฒนาหลักสูตรในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญา ศาสนา การศึกษา และการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนา เสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาด้านตำราวิชาการในสาขาวิชาของตนเองต่อไป แต่หากว่ายังขาดในการนำเสนอผลงานทางวิชาการในรูปแบบ การนำเสนองานวิจัย บทความวิชาการเท่าที่ควร

4.2.2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา มีอายุตั้งแต่ 20 - 65 ปี และเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นนักศึกษาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า มีแนวคิดมากมายในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร การพัฒนาอย่างมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมืออาชีพ

อย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงทักษะการสอนและความรู้ในสาขาเฉพาะทาง การประเมินและการให้ข้อเสนอแนะ จัดระบบการประเมินและการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้อาจารย์ระบุดจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และพัฒนาแผนการปรับปรุง การให้การสนับสนุนและการให้คำปรึกษา จัดหาการสนับสนุนและการให้คำปรึกษาแก่ครูเพื่อช่วยให้พวกเขาเอาชนะความท้าทายในการสอนและพัฒนาศักยภาพของตนเอง การวิจัยและการเผยแพร่ สนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยและการเผยแพร่ เพื่อให้พวกเขาสามารถติดตามความก้าวหน้าล่าสุดในสาขาของตนเองและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น การสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติที่อาจารย์สามารถแบ่งปันแนวคิด แลกเปลี่ยนความรู้ และเรียนรู้จากกันและกัน การพัฒนาผู้นำ ระบุและพัฒนาอาจารย์ที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ เพื่อให้พวกเขาสามารถมีบทบาทในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการพัฒนาอาจารย์ การนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงขึ้นและผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา

การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูง เนื่องจากอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และทักษะ อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นให้กับนักศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาทางวิชาการและอาชีพของนักศึกษา พัฒนาความคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อาจารย์ช่วยให้นักศึกษามีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการประสบความสำเร็จในชีวิตและอาชีพ ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมในตัวนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีคุณภาพ สร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วมอาจารย์ที่มีคุณภาพสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ผลการเรียนที่ดีขึ้น ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาอาจารย์ช่วยปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยการพัฒนากลยุทธ์การสอน การใช้วัสดุการสอน และการประเมินผลนักศึกษา การลงทุนในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดและเตรียมพร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต

กลยุทธ์การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ พบว่า กลยุทธ์ด้านการผลิตบัณฑิต (การสอน) ที่สามารถใช้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น การเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ การออกแบบและนำเสนอการพัฒนาอย่างมี

อาชีพโดยคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เช่น การมีส่วนร่วม การปฏิบัติ และการสะท้อน การเรียนรู้แบบผสมผสาน การใช้การผสมผสานของวิธีการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบออนไลน์ การเรียนรู้แบบพบหน้า และการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อรองรับความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของอาจารย์ การสอนแบบผู้เชี่ยวชาญ การมีส่วนร่วมของอาจารย์ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการออกแบบและนำเสนอการพัฒนาอย่างมืออาชีพ การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษา การจัดหาการให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัวเพื่อสนับสนุนอาจารย์ในการปรับปรุงการสอนของตนเอง การเรียนรู้จากเพื่อน การสร้างโอกาสให้อาจารย์เรียนรู้จากและแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดกับเพื่อนร่วมงาน การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างมืออาชีพ เช่น การเรียนรู้แบบออนไลน์ แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน และเครื่องมือการประเมิน การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา ด้านการสอน ยังมีการประชุมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการจัดสัมมนาการให้อาจารย์ประจำหลักสูตร มีการให้ศึกษาต่อ การให้ทุนอาจารย์ การให้รางวัลอาจารย์ดีเด่น การทำแฟ้มสะสมงานด้านการเรียนการสอน ให้เข้าอบรมการเรียนการสอนทั้งออนไลน์และออนไลน์ การประชุมเชิงปฏิบัติการเนื่องเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสอน เป็นต้น

สำหรับกลยุทธ์ด้านการวิจัย ที่สามารถใช้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น การวิจัย การสอน การสนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยการสอนเพื่อทำความเข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติการสอนของตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อช่วยให้อาจารย์ระบุปัญหาในการสอน พัฒนาและทดสอบโซลูชัน และสะท้อนถึงผลลัพธ์ การวิจัยร่วม การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการวิจัยร่วมกับนักวิจัยเพื่อสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการพัฒนาอาจารย์ การวิเคราะห์ข้อมูล การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจความต้องการของอาจารย์ ประเมินผลการพัฒนาอย่างมืออาชีพ และปรับปรุงการปฏิบัติการเผยแพร่ผลการวิจัย การสนับสนุนให้อาจารย์เผยแพร่ผลการวิจัยของตนเองเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมมนาของอาจารย์ที่มีผลงานวิจัยดีเด่นดีเด่น อาจจะมีการปรับเปลี่ยนใหม่ มีการสร้างนวัตกรรมวิจัยให้องค์กร มีการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการวิจัย เช่น จัดสัมมนาการวิจัย เป็นต้น

ในส่วนกลยุทธ์ด้านการบริการแก่ชุมชน ที่สามารถใช้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น การมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชน การสนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาชุมชน หรือการเข้าถึงชุมชน การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ซึ่งให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้ความรู้และทักษะของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน การเป็นหุ้นส่วนกับองค์กรในชุมชน การสร้างความร่วมมือกับองค์กรในชุมชนเพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้แบบประสบการณ์สำหรับอาจารย์และนักศึกษา การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาแก่ชุมชน การจัดหาการให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าถึงชุมชน การสนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าถึงชุมชน เช่น การประชุมในชุมชน การนำเสนอในห้องสมุด และการจัดกิจกรรมพิเศษ การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา

และที่สำคัญกลยุทธ์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถใช้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร เช่น การบูรณาการศิลปวัฒนธรรมในหลักสูตร การสนับสนุนให้อาจารย์บูรณาการศิลปวัฒนธรรมในหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้และชื่นชมความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ และดนตรีของวัฒนธรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ และการประชุม เพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ และแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนเอง การเป็นหุ้นส่วนกับองค์กรทางวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือกับองค์กรทางวัฒนธรรม เพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้แบบประสบการณ์สำหรับอาจารย์และนักศึกษา การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาในด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดหาการให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาในด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชน เพื่อช่วยให้องค์กรและบุคคลต่าง ๆ อนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากร รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และให้สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้วิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดอัตรากำลังของบุคลากรในปัจจุบัน รวมทั้งที่ต้องการในอนาคตข้างหน้า เพื่อใช้ในการวางแผนความต้องการด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมถึงกำหนดอัตรากำลังที่ต้องการ เพื่อการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ และการพัฒนางานประจำ โดยให้ได้รับการฝึกอบรมตามเกณฑ์ ที่สถาบันการศึกษา กำหนด เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาของตนให้ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมเรื่องขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร โดยนำแนวคิดระบบ สมรรถนะ (Competency System) เป็น

เครื่องมือแปลงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปสู่การปฏิบัติและมีการติดตาม ประเมินผล เพื่อสามารถบ่งชี้ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผน ดังนั้น เพื่อให้ การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้าน งบประมาณที่ไม่เพียงพอ มหาวิทยาลัยควรจัดสรรงบประมาณพัฒนาอาจารย์ให้มากขึ้นหรือจัดให้มี โครงการเพื่อพัฒนาอาจารย์มากขึ้นด้านอาจารย์ควรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่าง สม่าเสมอ เพิ่มเติมงบประมาณเพื่อพัฒนาอาจารย์ จัดให้มีโครงการหลากหลายเพื่อพัฒนาอาจารย์ และอาจารย์ควรพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องโดยเข้าร่วมอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่องทั้งออนไลน์และ ออนไลน์

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย” การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

3) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของ อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และ นักศึกษา มีอายุตั้งแต่ 20 - 65 ปี และเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นนักศึกษาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ข้อมูลที่ได้จากแบบ สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และประเมินผล ที่วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว วิเคราะห์ข้อมูล สำหรับตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังนี้ วิเคราะห์แบบอุปนัย วิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล จากการกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ และ วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล พร้อมกับวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจุบันได้จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี 3 สาขาวิชา คือ 1.สาขาวิชา ปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม คณะศาสนาและปรัชญา 2.สาขาวิชาการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ และ 3.สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 สาขาวิชา กำลังประสบกับปัญหา

จำนวนนักศึกษาที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีผู้สนใจเข้ามาสมัครเรียนน้อย และปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่า “อาจารย์” เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ สกอ.ได้กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ โดยหลักสูตรที่มีผลการประเมิน “ผ่าน” ที่เกี่ยวกับอาจารย์ประจำหลักสูตรในองค์ประกอบที่ 1 จึงจะถือว่า “หลักสูตรได้มาตรฐาน” ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดย สกอ. และองค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 การบริหารและพัฒนาอาจารย์ ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 คุณภาพอาจารย์ และตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ผลที่เกิดกับอาจารย์ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ในปี 2564 วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับความเสนอแนะจากผู้ตรวจประเมินที่มีเนื้อหาประเด็นตรงกันทั้ง 3 สาขาวิชา คือ ด้านอาจารย์ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรวางแผนพัฒนาอาจารย์ด้านงานวิจัยและการเขียนบทความวิชาการ การร่วมมือทางวิชาการและงานวิจัยกับภาคีเครือข่าย การบริหารความเสี่ยงของอาจารย์ประจำหลักสูตร การขอตำแหน่งทางวิชาการ การบริการทางวิชาการกับชุมชนให้มากขึ้น (รายงานการประเมินตนเอง(SAR),2564) จะเห็นได้ว่าผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องของทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอาจารย์เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้ที่มีความบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน ทุกขั้นตอน หัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เติบโตตามศักยภาพ ซึ่งหลายเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพการศึกษาก็ได้มุ่งเน้นไปที่อาจารย์ และอาจารย์เป็นตัวแทนที่สำคัญอย่างยิ่งของการจัดการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงกำหนดให้มีตัวชี้วัดการประเมินอาจารย์ในมิติต่าง ๆ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยพิจารณาจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองจาก การผลิตผลงานวิชาการประเภทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณวุฒิ และคุณสมบัติที่เหมาะสมในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ให้บริการ

จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษารวมทั้งหมด 38 รูป/คน ทุกคนเห็นว่าการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จะเป็นการเตือนให้เราเกิดการตั้งรับ ตื่นตัว และสร้างสรรค์นวัตกรรม ทางเทคโนโลยีให้มีความยืดหยุ่น ปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเรียนการสอนออนไลน์ในอนาคตนั้นไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบใดก็ตาม สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือการเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องยอมรับและเรียนรู้ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งในการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้สอนเห็นว่าการเรียนการสอนออนไลน์ยังไม่สามารถทดแทน การเรียนการสอนแบบห้องเรียนจริง ๆ

ได้ ไม่ใช่ทุกวิชาจะสามารถเปลี่ยนมาสอนแบบออนไลน์ได้ทั้งหมด ต้องคำนึงถึง ความเหมาะสม และ ประสิทธิภาพของการสอน เพราะห้องเรียนออนไลน์ยังทดแทนไม่ได้ คือ "การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน" ทั้งอาจารย์ผู้สอน ทั้งผู้เรียน และระหว่างผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเรียน

และแนวทางการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของอาจารย์ เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา เช่น การมีตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีวุฒิ การศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการที่เหมาะสม การบริหารและการพัฒนาอาจารย์ สถาบันต้องมีการ จัดสรรและจัดหางบประมาณในการพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการตามเป้าหมาย ที่กำหนด ผู้บริหารสถาบันต้องมีการวางแผนระยะยาวด้านอัตราากำลังด้านอาจารย์ให้เป็นไปตาม เกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษา การประเมินการสอนและการพัฒนาทักษะ มีการประเมินการสอนของ อาจารย์และนำผลการประเมินมาใช้ในพัฒนาทักษะและคุณการสอนของอาจารย์ อาจารย์ประจำ หลักสูตรควรมีการปฏิวัติเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อแนะนำด้านการจัดทำแผนการสอน, การประเมินผลผู้เรียน, เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และข้อมูลอื่น ๆ ของหลักสูตร การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา ตนเอง การส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนานักศึกษาของอาจารย์ และการควบคุมและส่งเสริมให้ อาจารย์พัฒนาตนเองในการสร้างผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการระหว่างอาจารย์ทั้งในและระหว่างหลักสูตร การออกแบบและ จัดกิจกรรมเรียนรู้ อาจารย์ควรออกแบบและจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน และควบคุม และติดตามผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อาจารย์ควรวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถของ นักศึกษา และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการเปิดใจ รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีการจัดสรรทรัพยากร การประเมินการสอนอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาตนเอง และการสร้าง บรรยากาศทางวิชาการที่ดี

5.1.2 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน งานด้านวิชาการและ กรอบภาระงานด้านอื่น ๆ ตามแผนปฏิบัติราชการ และดำเนินงานตามแผนพัฒนาตนเองของอาจารย์ ประจำหลักสูตรแต่ละท่าน (IDP) และจัดทำแฟ้มสะสมงานรายบุคคล (Portfolio) และกำหนดให้ อาจารย์ต้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล

ตามความต้องการของอาจารย์ และเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีการเปิดหลักสูตรอบรม เพื่อพัฒนาอาจารย์ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การผลิตงานทางวิชาการ เป็นประจำทุกปี มีการส่งเสริมหรือสร้างโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนระหว่างอาจารย์ในหลักสูตร หรือการทำวิจัยการเรียนการสอนที่สามารถนำไปเผยแพร่ในการประชุมวิชาการ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเดียวกันของหลาย ๆ สถาบัน อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ และการนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการ รวมทั้งผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนด

สิ่งที่เกิดขึ้นกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ได้รับการพัฒนาอบรมความรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ตามกรอบคุณวุฒิมาตรฐานอุดมศึกษา (E-Portfolio) พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (IDP) และจัดทำแฟ้มสะสมงานรายบุคคล (Portfolio) ด้วย และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร เข้าร่วมกิจกรรมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ทั้งในและนอกสถาบัน ในปีการศึกษา 2564 พบว่า มีการประเมินการพัฒนาอาจารย์ในด้านวิชาการ ได้แก่ ผลงานตีพิมพ์ของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 4 เรื่อง และผลของการอบรมพัฒนาอาจารย์ทางด้านวิชาการของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถนำมาพัฒนาหลักสูตรในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนา เสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาด้านตำราวิชาการด้านการปกครอง ต่อไป แต่ยังคงขาดในการนำเสนอผลงานทางวิชาการในรูปแบบ การนำเสนองานวิจัย บทความวิชาการเท่าที่ควร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ ของผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา รวมทั้งหมด 38 รูป/คน เกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า การเข้าร่วมการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงทักษะการสอนและความรู้ในสาขาเฉพาะทางการประเมินและการให้ข้อเสนอแนะ จัดระบบการประเมินและการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้อาจารย์ระบุดูจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และพัฒนาแผนการปรับปรุง การให้การสนับสนุนและการให้คำปรึกษา จัดหาการสนับสนุนและการให้คำปรึกษาแก่ครูเพื่อช่วยให้พวกเขาเอาชนะความท้าทายในการสอนและพัฒนาศักยภาพของตนเอง การวิจัยและการเผยแพร่ สนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยและการเผยแพร่ เพื่อให้พวกเขาสามารถติดตามความก้าวหน้าล่าสุดในสาขาของตนเองและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น การสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติที่อาจารย์สามารถแบ่งปันแนวคิด แลกเปลี่ยนความรู้ และเรียนรู้จากกันและกัน การพัฒนาผู้นำ ระบุและพัฒนาอาจารย์ที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ เพื่อให้พวกเขา

สามารถมีบทบาทในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการพัฒนาอาจารย์ การนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงขึ้นและผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา และการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มีความสำคัญ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูง เนื่องจากอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และทักษะ อาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นให้กับนักศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาทางวิชาการและอาชีพของนักศึกษา พัฒนาความคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อาจารย์ช่วยให้นักศึกษามีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการประสบความสำเร็จในชีวิตและอาชีพ ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมในตัวนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีคุณภาพ สร้างแรงบันดาลใจและการมีส่วนร่วมอาจารย์ที่มีคุณภาพสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ผลการเรียนที่ดีขึ้น ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาอาจารย์ช่วยปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยการพัฒนากลยุทธ์การสอน การใช้วัสดุการสอน และการประเมินผลนักศึกษา การลงทุนในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดและเตรียมพร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต

และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า มีการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในจำนวนที่ไม่ต่ำกว่าตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดย สปอว. มีการพัฒนาอาจารย์ที่มีอยู่เดิมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีความเข้มแข็งอาจารย์ในหลักสูตรสามารถส่งเสริมการทำงานตามความชำนาญของแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรร หรือจัดหางบประมาณในการพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ ตามเป้าหมายที่กำหนดผู้บริหาร สถาบันหรือหน่วยงานที่ดูแลการบริหารจัดการหลักสูตรมีการวางแผนระยะยาวด้านอัตรากำลังด้านอาจารย์ และแผนการบริหารอาจารย์ประจำหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษา ระบบและกลไกบริหารกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ สามารถรักษาอาจารย์ที่มีศักยภาพให้คงอยู่กับสถาบัน ลดอัตราการลาออก หรือการย้ายงาน มีแผนบริหารหลักสูตรครบถ้วน (แผนอัตรากำลัง แผนการสรรหาอาจารย์ใหม่ แผนบำรุงรักษา แผนการหาตำแหน่งทดแทน) และอื่น ๆ ตามบริบท มีแผนบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารกรณีมีอาจารย์เกินหรือขาด หรืออาจารย์ไม่สมดุลกับภาระงาน เพื่อรักษาอัตราการคงอยู่ของอาจารย์

สรุปว่า อาจารย์ประจำหลักสูตร วิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาจารย์มากขึ้นและหลากหลาย และที่สำคัญอาจารย์ควรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และยังขาดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิจัย ควรวางระบบสารสนเทศการบริหารงานวิจัย เพื่อให้ผู้บริหารมีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพงานวิจัยของวิทยาเขต ทั้งฐานข้อมูลนักวิจัย เรื่องที่วิจัยงบประมาณและกระบวนการวิจัย เพื่อให้ผู้บริหารนำมาใช้ในการตัดสินใจ อีกทั้งยังขาดกระบวนการส่งเสริมการวิจัย งบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยมีน้อย ควรสร้างระบบการส่งเสริมการวิจัย ตั้งแต่กระบวนการสร้างนักวิจัย การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัย การนำเสนอ เผยแพร่และตีพิมพ์ผลงานวิจัย ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักวิจัยที่มีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้เงินรางวัล การยกย่องชมเชย และการกำหนดเกณฑ์การเผยแพร่งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาความดีความชอบ ที่สำคัญยังขาดการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัย ควรพัฒนาวารสาร วิชาการของวิทยาเขตให้เข้าอยู่ในฐาน TCI เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ให้กับอาจารย์ อีกทั้ง วิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย แผนบริการวิชาการ ประจำปียังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม/ชุมชน รวมทั้งตัวบ่งชี้ความสำเร็จในระดับแผน และโครงการยังไม่สะท้อนความสำเร็จของแผนและกิจกรรม ทำให้ไม่สามารถประเมินความสำเร็จและไม่สามารถนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำแผนบริการวิชาการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมทั้งควรมีการวางแผนการดำเนินงานบริการวิชาการและการพัฒนานักศึกษาที่มีการแสดงตัวบ่งชี้และวิธีการวัดผล ที่สอดคล้องและสะท้อนผลลัพธ์ KPI ของแผน ทำการประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผน/โครงการ จัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากการบริการวิชาการ เพื่อนำผลไปปรับปรุงในครั้งต่อไป และที่สำคัญการกำหนดตัวบ่งชี้ระดับแผนการทำงานบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ควรกำหนดตัวบ่งชี้ระดับแผนการทำงานบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผน และประเมินผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ เพื่อพิจารณาผลลัพธ์การดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนการทำงานบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบ (Finding Factors) ที่มีคุณค่าเห็นสมควรนำมาวิจัย โดยเฉพาะการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังมีรายละเอียด

1.ด้านการผลิตบัณฑิต/การสอน คือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และค่านิยมจากผู้รู้ไปยังผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การสอนสามารถเกิดขึ้นได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการให้คำปรึกษา โดยผู้สอนจะใช้เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร นั้น การเข้าร่วมการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงทักษะการสอน และความรู้ในสาขาเฉพาะทาง การประเมินและการให้ข้อเสนอแนะ จัดระบบการประเมินและการให้ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้อาจารย์ระบุดจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และพัฒนาแผนการปรับปรุง การให้การสนับสนุนและการให้คำปรึกษา จัดหาการสนับสนุนและการ ให้คำปรึกษาแก่ครูเพื่อช่วยให้พวกเขาเอาชนะความท้าทายในการสอนและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ดังนั้น ครูอาจารย์ คือผู้ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ครูมี หน้าที่หลักในการถ่ายทอดวิชาความรู้ด้วยวิธีการสอนและการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบให้แก่ ศิษย์ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตั้งแต่ทักษะพื้นฐานทางวิชาการไปจนถึงหลักการคิดเขียนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี (บทคัดย่อ : 2559)** ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบ การพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาการ พัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับ ปานกลาง เมื่อ พิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีสภาพปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านการเขียน ตำราและบทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม เท่ากันกับด้านการบริการวิชาการ และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนความ ต้องการ การพัฒนาของอาจารย์พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความ ต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดคือ ด้านการเขียนตำราและ บทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย และต่ำที่สุดคือด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา 2. รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ดังนี้ 2.1 กิจกรรมหลัก ซึ่งมี 3 มิติ แต่ละมิติมุ่งประกอบอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ 1) มิติการสร้าง องค์ความรู้และ ถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่น มุ่งประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการวิจัย และการเขียนตำราและบทความ ทางวิชาการ 2) มิติการผลิตบัณฑิต มุ่งประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการสอน และด้านการ เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา และ 3) มิติการพัฒนา มุ่งประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการบริการวิชาการ และด้าน การ ทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2.2 กิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การสร้าง กิจกรรมการพัฒนาอาจารย์ 3) การติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) การดำเนินการบริหารทรัพยากร 3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปาน กลาง ส่วนผลการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผลประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการสอน รองลงมาคือ

ด้าน การวิจัย และด้านการบริการวิชาการ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

2.ด้านการศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของอาจารย์ในด้านการวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัยอาจครอบคลุมถึงการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการวิจัยที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งยังการสนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยการสอนเพื่อทำความเข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติการสอนของตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อช่วยให้อาจารย์ระบุปัญหาในการสอน พัฒนาและทดสอบโซลูชัน และสะท้อนถึงผลลัพธ์ การวิจัยร่วม การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการวิจัยร่วมกับนักวิจัยเพื่อสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการพัฒนาอาจารย์ การวิเคราะห์ข้อมูล การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจความต้องการของอาจารย์ ประเมินผลการพัฒนาอย่างมีอาชีพ และปรับปรุงการปฏิบัติ การเผยแพร่ผลการวิจัย การสนับสนุนให้อาจารย์เผยแพร่ผลการวิจัยของตนเองเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมมนาของอาจารย์ที่มีผลงานวิจัยดีเด่นดีเด่น อาจจะปรับเปลี่ยนใหม่ มีการสร้างนวัตกรรมวิจัยให้องค์กร มีการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการวิจัย เช่น จัดสัมมนาการวิจัย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร) (2562) ทำวิจัยเรื่อง** รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต 2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา 2) มาตรฐานวิชาชีพครูคือ ค่านิยมและ คุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองและชุมชน 3) กระบวนการพัฒนา (1) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถ ในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรมการคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับ นิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของ

อาจารย์ยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมี เรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมิน คุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครู อาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุก แนวทางแก่ผู้เรียน (3) หลักธรรมที่ใช้ ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธิลีลาในการสอน 4 บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ 4 3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง

3.ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน คือ กระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ ของอาจารย์ในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถตอบสนองความ ต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาอาจารย์ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนอาจ ครอบคลุมถึงการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนของอาจารย์ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการบริการวิชาการแก่ชุมชนที่มี คุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งการมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชน การสนับสนุนให้ อาจารย์มีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาชุมชน หรือการเข้าถึง ชุมชน การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง กับชุมชน ซึ่งให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้ความรู้และทักษะของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน การเป็น หนึ่งส่วนกับองค์กรในชุมชน การสร้างความร่วมมือกับองค์กรในชุมชนเพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์สำหรับอาจารย์และนักศึกษา การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาแก่ชุมชน การจัดหา การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาการศึกษา การพัฒนา เศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าถึงชุมชน การสนับสนุนให้อาจารย์มี ส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าถึงชุมชน เช่น การประชุมในชุมชน การนำเสนอในห้องสมุด และการจัด กิจกรรมพิเศษ การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการ สอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี (บทคัดย่อ : 2559)** ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัย ราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปาน กลางทุกด้าน ด้านที่มีสภาพปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย ด้านการทำนุบำรุงศิลปและ วัฒนธรรมเท่ากันกับด้านการบริการวิชาการ และต่ำ ที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนความ ต้องการการพัฒนาของอาจารย์พบว่าในภาพรวม

อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความ ต้องการการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดคือ ด้านการเขียนตำราและ บทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้าน การวิจัย และต่ำที่สุดคือด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา 2. รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ดังนี้ 2.1 กิจกรรมหลัก ซึ่งมี 3 มิติ แต่ละมิติมี องค์ประกอบอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ 1) มิติการสร้าง องค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่น มี องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการวิจัย และการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ 2) มิติการผลิต บัณฑิต มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการสอน และด้านการ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ 3) มิติการ พัฒนา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการบริการวิชาการ และด้านการ ทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม 2.2 กิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การ สร้าง กิจกรรมการพัฒนาอาจารย์ 3) การติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) การดำเนินการ บริหารทรัพยากร 3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการประเมิน องค์ประกอบของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผลประเมินอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการสอน รองลงมาคือ ด้าน การวิจัย และด้าน การบริการวิชาการ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และ วัฒนธรรม และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

4.ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม คือ กระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ ของอาจารย์ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาอาจารย์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอาจ ครอบคลุมถึงการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของอาจารย์ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มี คุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกทั้ง การบูรณาการศิลปวัฒนธรรมในหลักสูตร การสนับสนุนให้ อาจารย์บูรณาการศิลปวัฒนธรรมในหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้และชื่นชม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนให้อาจารย์ พัฒนาหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ และดนตรีของวัฒนธรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม การ สนับสนุนให้อาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ และการ ประชุม เพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ และแบ่งปันความรู้และ ประสบการณ์ของตนเอง การเป็นหุ้นส่วนกับองค์กรทางวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือกับองค์กร

ทางวัฒนธรรม เพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้แบบประสบการณ์สำหรับอาจารย์และนักศึกษา การให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาในด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดหาการให้คำปรึกษาและการให้คำปรึกษาในด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชน เพื่อช่วยให้องค์กรและบุคคลต่าง ๆ อนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้สามารถช่วยให้อาจารย์พัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้นสำหรับนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี (บทคัดย่อ : 2559) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีสภาพปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรมเท่ากันกับด้านการบริการวิชาการ และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนความ ต้องการการพัฒนาของอาจารย์พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความ ต้องการการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการสูงที่สุดคือ ด้านการเขียนตำราและ บทความทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัย และต่ำที่สุดคือด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา 2. รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ดังนี้ 2.1 กิจกรรมหลัก ซึ่งมี 3 มิติ แต่ละมิติมีองค์ประกอบอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ 1) มิติการสร้าง องค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้สู่ท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการวิจัย และการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ 2) มิติการผลิตบัณฑิต มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการสอน และด้านการ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ 3) มิติการพัฒนา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการบริการวิชาการ และด้านการ ทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2.2 กิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การสร้าง กิจกรรมการพัฒนาอาจารย์ 3) การติดตามสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) การดำเนินการบริหารทรัพยากร 3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผล การประเมินองค์ประกอบของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผลประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการสอน รองลงมาคือ ด้าน การวิจัย และด้านการบริการวิชาการ ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการทํานุบำรุง ศิลปะ และวัฒนธรรม และต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพร้อมทั้งการอภิปราย ตามหลักตรรกวิทยาที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัย มาเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ โดยข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม เช่น การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม การส่งเสริมสันติภาพและความปรองดอง สอนหลักธรรมเรื่องความเมตตา กรุณา และความไม่เบียดเบียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นเวทีกลางในการเจรจาและไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

5.3.2.1. ควรทำวิจัยในประเด็นของบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์กับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร

5.3.2.2 ควรทำวิจัยเปรียบเทียบแนวการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร ระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการแตกต่างกันอย่างไร

5.3.2.3 ควรทำวิจัยในประเด็นของการวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปี ของวิทยาเขตที่มีความสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย หรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2565, จาก <https://bit.ly/2RFUk0s>
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2560). *เทรนด์การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2565, จาก <https://bit.ly/2LOOH07>
- คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543) *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา*, 2557: พิมพ์ที่ : ภาพพิมพ์ www.parbpim.com น.18-19
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย. (2564). *รายงานการประเมินตนเอง(SAR) ระดับหลักสูตร ระดับปริญญาตรี เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี (วิชาชีพ) (2558)*. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2564. (อัดสำเนา)
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, *แผนพัฒนาบุคลากรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*
- กัลยา วาณิชย์บัญชา, (2542), *หลักสถิติ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กมลรัตน์หล้าสูงษ์. (2527). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กขจร จุยมณี.(2563). *เอกสารประกอบการสอนบทบาทหน้าที่และทักษะที่จำเป็นของนักจัดกระบวนการ*
เรียนรู้, หน้า 1-29.; กขจร จุยมณี, 26 พฤษภาคม 2564
- เกศสุตา ใจคำ และวณิชากร แก้วกัน. (2556). *การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน Brain Based Learning*. วารสารคณะ บริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 3(1). สืบค้น 15 กันยายน 2565, จาก <http://journal.feu.ac.th/pdf/v3i1t2a9.pdf>
- ธีรณัฐ รัตน์. (2021, January 22). *ผู้เอื้ออำนวยกระบวนการเรียนรู้ : Learning facilitator*. runWISDOM.com. <https://www.runwisdom.com/2018/07/learning-facilitator>

- ถนอมพร เลหาจรัสแสง.(2557).ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์(2545) ,*เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค
- วัลยา ธนะพงศ์ธรรม. (2564). *บทบาทของ Facilitator*. 27 พฤษภาคม 2564, จาก <http://cms2.swu.ac.th/Portals/195/บทบาทของ%20facilitator3กค57wanlaya.pdf>
- Tham namprom. (2563). *Facilitating Learning... เปลี่ยนครู ให้ไปดูแลชั้นตอนที่เรียนรู้ง่าย*. 27 พฤษภาคม 2564,จาก <https://reder.red/facilitating-learning-06-07-2020/>
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ทิศนา แคมมณี. (2555). *บัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21: การปรับหลักสูตรการสอน*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ทศนีย์ บุญเติม. (2540) *การสอนแบบ Research – Based Learning ในแบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* 483 – 505 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2543). *การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลีย*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่อง ปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ประสพการณ์นานาชาติ. 10 กันยายน 2543 โรงแรมโซลวีน เทาเวอร์ กรุงเทพฯ.
- สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ. (2556). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ปาณิญา วงศ์เลขา. (2556). *การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ในยุคไอที*. สืบค้นเมื่อ 23 กันยายน 2565, จาก <https://bit.ly/2mwRnCb>
- ศิวาพร ยอดทรงตระกูล (2562),*วารสารศึกษาศาสตร์* มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อัจฉรา วัฒนาณรงค์ (2545),*เอกสารประกอบการบรรยายวิชา อษ661 สัมมนาปัญหาด้านวิชาการในระดับอุดมศึกษา*,กรุงเทพฯ สาขาการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี (2559) ,รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์, หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ajrith@gmail.com
- พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร) (2561) ,รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เรืองริน เจนวนิทยารักษ์ และคณะ(2562) ,พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนของ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2565
จาก <http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/handle/123456789/2420>
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (E-book).* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สุวัฒน์ มุทเมธา. (2523). *การเรียนการสอนปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมัน. (2542). *วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT การจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดีมีสุข.* นนทบุรี : เอสอาร์พริ้นติ้ง.หน้า7-11
- ยุพเรศ ขาวฉ่ำ (2559),*การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Teach Less, Learn More* โดยใช้สื่อการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนปกติ, สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2565
จาก
- Kagan, Spencer. (1994). *Cooperative Learning and Mathematics.* San Clemente, CA : Kagan Publishing.
- Aei, A. (2012). *E-Learning.* Retrieved April 20, 2018, from http://www.uplus-solution.com/content.php?ct_id=38

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบตอบรับผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาสารคามราชวิทยาลัย

๕๗ หมู่ ๑ ตำบลสนับทึบ
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทร. ๐-๓๕๗๕-๕๐๓๘ โทรสาร. ๐-๓๕๗๕-๕๐๓๗
www.mrc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๒/ว ๐๑๘๖

๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร **พ.ศ.ดร. จักรูญ พรกัญญาจันทร์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๔/๒๕๖๕ ระเบียบวาระที่ ๕.๒(๑) (เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา) เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาสารคามราชวิทยาลัย ” ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาตีพิมพ์การประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๑๕๔/๒๕๖๕

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระกิตติสารสุธี,ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาสารคามราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :
ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล โทร. ๐๖๒-๖๔๕-๑๒๔๖

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายงานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวิจิราลงกรณราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ในความคิดเห็นของท่าน
 อื่นต่ออย่างอื่น ขัดข้อง

ลงชื่อ.....
(ผศ.ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์)
ตำแหน่ง.....

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โทร. ๐-๓๕๗๔-๕๐๓๘

ที่ อว ๗๙๑๒/ว ๐๑๒๖

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร **ผศ. ดร. พนิด ตังวงษ์**

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๔/๒๕๖๕ ระเบียบวาระที่ ๕.๒(๑) (เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา) เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนามติการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๑๕๔/๒๕๖๕

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้องขอเนื้อหา

ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

พระกิตติสารสุธี
(พระกิตติสารสุธี,ร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อ.ศ.ดร.พนิด

(Signature)

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายงานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ในความคิดเห็นของท่าน
 ยินดีอย่างยิ่ง ชัดช่อง

ลงชื่อ.....

(ผศ.ดร.พนัด ตั้งติลี)

ตำแหน่ง.....

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย โทร. ๐-๓๕๓๔-๕๐๓๘

ที่ อว ๓๔๑๒/ว๐๒๒๖

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร

พ.ศ. อาทิตย์ ชูชัย

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๔/๒๕๖๕ ระเบียบวาระที่ ๕.๒(๑) (เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา) เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย ” ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาติดการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๑๕๔/๒๕๖๕

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

พระกิตติสารสุธี
(พระกิตติสารสุธี,พ.ร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาสารคามนครราชสีมา

โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ในความคิดเห็นของท่าน

อื่นคืออย่างไร ขัดข้อง

ลงชื่อ.....*สมชาย*.....

(ผศ.อาทิตย์ ชูชัย)

ตำแหน่ง.....*คณาจารย์ประจำ*.....

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย การตอบแบบสอบถามชุดนี้จะไม่มีผลกระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อท่าน เนื่องจากแบบสอบถามชุดนี้ใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

2. แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 38 รูป/คน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามให้ตอบแบบอิสระปลายเปิด

3. ในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ **โปรดตอบทุกข้อและทุกตอน** ตามสภาพความเป็นจริง เพราะข้อมูลที่ถูกต้องจะส่งผลให้งานวิจัยมีผลสรุปที่น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยหวังในความร่วมมือจากท่านด้วยดี และ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำราญ ศรีคำมูล

หัวหน้าคณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร
ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 38 รูป/คนที่ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

ให้ทุกท่านอ่านรายการในแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาและ
ยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิรา
ลงกรณราชวิทยาลัย

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สาขาวิชา

1) สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม

2) สาขาวิชาการปกครอง

3) สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล

โครงการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขอความกรุณาท่านได้กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์เชิงวิชาการในภาพรวม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1.ท่านมีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร อย่างไร อธิบาย?

.....

.....

.....

.....

2.การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มีความสำคัญอย่างไร จงอธิบาย ?

.....

.....

.....

.....

3.กลยุทธ์การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตรมีอะไรบ้าง อธิบาย?

.....

.....

.....

.....

4.นโยบายในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มมร.มวก.มีอะไรบ้าง
อธิบาย?

.....
 .....
 .....

5.ความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

5.1ท่านได้พบเห็นประเด็นปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของ
อาจารย์ประจำหลักสูตร อะไรบ้าง?

.....
 .....
 .....

5.2ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร
อะไรบ้าง

.....
 .....
 .....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....สาขาวิชา.....

ที่อยู่.....

โทร.....สถานที่ให้ข้อมูล.....

วันที่..... ระหว่างเวลา.....น.

ขอขอบคุณที่ให้ข้อมูล

.....
 (.....)

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ภาคผนวก ค
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

ที่ จว. ๐๑๑๒/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

TITLE: DEVELOPMENT AND UPGRADING OF COURSE INSTRUCTORS OF MAHAMAKUT
BUDDHIST UNIVERSITY, MAHAVAJIRALONGKORN RAJAVIDYALAYA CAMPUS

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่
๕/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๘๔/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัย
ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์
ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรอง
ผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๑๑ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระมหาสมณวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)

ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยอธิการบดี / อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี : ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2540

ปริญญาโท : M.A.(Linguistics), Delhi University, India. 2543

ปริญญาเอก : Ph.D. (Ancient Indian & Asia Studies), Magadh University, India.
2553

ปริญญาเอก : ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต ศษ.ด. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562

4. ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2543 - 46 : อาจารย์อัตราจ้าง สถาบันราชภัฏกาฬสินธุ์

พ.ศ. 2546 - 48 : ผู้ประเมินภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
การศึกษา (สมศ.)

พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน : อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาสารคาม

6. ผลงานทางวิชาการ

พ.ศ.2557 : ผู้ช่วยศาสตราจารย์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

7.1 ผู้ร่วมโครงการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ 2544

7.2 ผู้ร่วมโครงการวิจัย ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการในเทศบาลตำบล
ลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2549

7.3 หัวหน้าโครงการวิจัย การนำหลักสันโดษมาประยุกต์ใช้ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ของ
ประชาชน ตำบลสนับทึบ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2551

- 7.4 หัวหน้าโครงการวิจัย การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียน วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ของนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2552
- 7.5 ผู้ร่วมโครงการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2559
- 7.6 หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2560
- 7.7 ผู้ร่วมโครงการวิจัย รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย 2560
- 7.8 หัวหน้าโครงการ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2561
- 7.9 ผู้ร่วมโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สาขาวิชาปรัชญา : ศึกษารายกรณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2561
- 7.10 หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในช่วงวิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย 2563

8. วุฒิบัตร/เกียรติบัตรที่ได้รับ

รางวัลผู้ทำคุณประโยชน์ด้านการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ สกสค.

จ.พระนครศรีอยุธยา 2553

9. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร.0-6264-51246 โทร 0-35745038 ต่อ 107